

KÖZÖSSÉG ÚT

KETHANO DROM

2012.

ROMA MAGAZIN

XX. évfolyam 4. szám

Alapító-főszerkesztő: Rostás-Farkas György

*Boldog, békés karácsonyt!
Baxtalo krechuno haj nyevo bersh!*

KÖZÖS ÚT – KETHANO DROM

Szerkesztőbizottság

Fialovszky Magdolna, Gergely Dezső, Rostás-Farkas György,
Ruva Farkas Pál, Pató Selam

Főmunkatársak

Irodalom: Dunai Mónika; Képzőművészet: Péli Ildikó;
Néprajz: dr. Karsai Ervin; Szociálpolitika: Ruva Farkas Pál;
Cigány (lovári) nyelv: Medgyesi-Farkas István;
Szerkesztő-fotóriporter: Mózsi Gábor;
Művészeti konzultáns, zenerovat: ifj. Suki András;
Műfordítás: Balogh Attila, ifj. Rostás-Farkas György

Örökös és tiszteletbeli főmunkatárs

DR. RANNER GIZELLA

Főszerkesztő

ROSTÁS-FARKAS GYÖRGY

Főszerkesztő helyettes

FIALOVSZKY MAGDOLNA

Szerkesztő

IFJ. ROSTÁS-FARKAS GYÖRGY

Tördelőszerkesztő

SZONDI BENCE

Olvasószerkesztő

PATÓ SELAM

A kiadásért felel

**A CIGÁNY TUDOMÁNYOS ÉS MŰVÉSZETI TÁRSASÁG
ELNÖKE**

Megjelent

az Országos Roma Önkormányzat,
Kocsis Fülöp görögkatolikus püspök, Forrai Tamás SJ. provinciális
és Takács László támogatásával.

Megrendelhető a szerkesztőség levélcímén:

1174 Budapest, Szilágyi Dezső u. 41.

Tel./fax: 256-9920

Web: www.kethanodrom.hu – E-mail: cigany.tud@gmail.com

ISSN: 1216-8513

Készült: Datus Bt. Nyomda
Felelős vezető: Takács László

Tartalom

Rostás-Farkas György	Mindennapi szeretetünk (Az ország karácsonyfája alá)	4
Tőkés László	Jézus helye – a világban	5
Gergely Dezső	Krechuno	6
Duray Miklós	Közbeszédünk és közgondolkodásunk kölcsönhatásai (részlet)	8
Pató Selam	Amaro sakodyeseko kamipe...	10
Rostás-Farkas György	Jókai Anna születésnapjára	14
Kardos Ferenc	Az író Orsós Jakab és a Zalai beások	18
Csermely Péter	Mikor vezetnek az érzelmek helyes döntésekhez Avagy: És mikor nem?	24
	Dauä plutyé (beás nyelvű mese)	25
	E muglya thaj o kham (Köd és fény)	26
	Kadzsím és a láthatatlan ember.	28
	A hatalom bűvöletében (Részletek)	30
	Mária szeretete	35
	Kali Sara.	36
	Santa – Sara – Kali.	38
	Jégcsap	40
	Motiválhatók-e a cigány gyerekek (részlet)	42
	Shukar rromane punre	46
	Lentner Csaba: Rendszerváltás és pénzügypolitika (Könyvajánló)	48
	Meglepetések faluja Pusztadobos.	50
	A Boldog Herceg (Részlet) / O Baxtalo Kumar (Kotor)	52
	Albert Ernőnek még sok a dolga (Nyolcvan esztendő tapasztalatával)	55
	Bizhelyakipe (Sorstalanság) (részlet)	58
	E Pshalmura / Biblia: Zsoltárok Könyve.	59

Dobos Marianne
Oscar Wilde
Fekete Réka
Kertész Imre

Rab Zsuzsa	Aranyvasárnap	6	Wass Albert	Mert nem voltál velem	27
Fodor András	A hóhullásban	7	Kovács József Hontalan	Karácsonykor	27
Füst Milán	Zsoltár	7	Szepesi József	Ahol az éjszaka	27
Dudás-Mihály Károly	A múlt ablakán keresztül	9	Tandari Éva	Vallom magam...	29
Halák László	Zene / Muzika	11	Lakatos Menyhért	Édeni álmok	31
Radnai István	Áhított áhítat	12	Rác Lajos	Hit és álom	31
Sík Sándor	Szent család	12	Illyés Gyula	Egy mondat a zsarnokságról	32
József Attila	Az Isten itt állt a hátam mögött	13	Mózsai Ferenc	A hegymászó is... (- közelít -)	34
Kamondi István	Bölcsöd a Föld	13	Mózsai Gábor	Hamis mosoly	34
Reményik Sándor	Reinkarnáció	13	Glonczi Ernő	Mindenszentek	35
Rostás-Farkas György	Társnak jöttem	15		Himnusz a Szűz Máriáról	37
Hegyi Edit	Üzenet a távolból	16	Németh Attila	Falevél	40
Fumacs Viola	Koldullak	16	Radnai István	Utcazenész Karácsonykor	40
Safo	Anda mitilene.	16	Sárközi László	Leghidegebb éj	41
Ruva Farkas Pál	Borús borzongás	17	Rác Lajos	Ébredés	41
Farkas Oszkár	Dúdoló.	19	Gyurkovics Tibor	Csoda	41
Nagy Gusztáv	Tél után / Pala Jivend	20	Kányádi Sándor	Téli alkony; Kések	41
Mezei András	De megismered	21	Rigó József	Homloknál alvad; Újjászületés	43
Farkas Oszkár	Úgy élünk itt	21	Fábián György	Egy elfelejtett gyermek; A hír szárnya	44
Székely Magda	Korong; Úton	21		Érints meg	45
Gyurkovics Tibor	Örökké.	22	Orsós Imre	Karácsony, fekete glória	45
Sinka István	Virrasztó.	22	Nagy László	Cahra	45
Dobai Péter	Alkony, ha emlékekkel reánk riad	22	Sačip Meho	Jóság kínoz	49
Szondi György	Karácsonyi pillangó	22	Szepesi József	Valami elveszett	49
Ratkó József	Ág ággal	23	Rostás-Farkas Tímea	Karácsonyi ének	49
Sárközi László	Egy rúbái	23	Emőd Tamás	Most vagy soha	51
Csáji László Koppány	Jégár (József Attila emlékére)	23	Prágai Tamás	Romani Yag	57
Makkai Kiss Nóra	Kép-sorok; Ára van annak is...	24	Ramashka SV	Sarnori vash e iavinaki paraskuvin /Gazela del Mercado Matutino/	58
Rostás-Farkas György	Pinzharde droma	26	Federico García Lorca		
Andro Loleshtye	Krechuno	26			
Jókai Anna	Az Advent	27			

Fényképek, illusztrációk

Albert Levente; Benyó Ildikó; Katarzyna Pollok; Kotaszek Hedvig; Mózsai Gábor;
N. László Endre; Oljnyik Ágnes; Pató Ibolya; Pató Selam

Mindennapi szeretetünk

(Az ország karácsonyfája alá)

Karácsony közeledik –, a szeretet ünnepe. Azt szoktam mondani, és még többször írni, hogy bárcsak egész évben karácsony lenne! Minden teremtmény éhezik a szeretetre, nem csak karácsonykor, de az év minden egyes napján. Mit meg nem adna érte az ember, hogy ébredéstől lefekvésig boldognak érezhesse magát!?

Karácsony közeledtével most arra hívok mindenkit, hogy üljük körül a szeretet asztalát, és újra és újra fogjuk meg egymás kezét, mert az emberek messzire kerültek egymástól, az utak elágazódtak. Ha most nem cselekszünk, lehet, hogy többé soha, de soha nem fognak keresztesződni egymással.

Nem ülhetünk az ünnepi asztalhoz, hogy megelégedéssel nyugtázzuk: milyen szép, felséges ez az ünnep. Nem ülhetünk biztonságban, amikor körülöttnünk a világban ezrek és ezrek nélkülöznek, sőt nyomorognak, és esnek áldozatul az előítéletek nyomán egyre inkább teret nyerő gyűlöletnek.

A „kisebbség”, mint fogalom sok mindenről árulkodik... a „többség” pedig tudja ezt! Háború dúl most a világban. De hiszem, hogy minden jó szán-

dékú ember azért dolgozik az év 365 napján, hogy leomoljanak a falak, a generációk, népek, nemzetek, gazdagok és szegények között.

A gyűlöletnek nincs helye, ott, ahol a szeretet szállást talál. Építsük fel hát közösen a testvériség hídját, mert az a szeretetből táplálkozik. Erre pedig mindannyian képesek vagyunk, hiszen a szívünk rejtekén ott lakozik maga a szeretet.

Nincs, nem szabad, hogy különbség legyen közöttük. Hogy mért gondolom, és mondom, sőt vallom és hirdetem is, hogy nincs különbség ember és ember között a Földön? Mert mindenki egyformán a szeretetre és a boldogságra vágyik.

Furcsa dolog jutott az eszembe e sorok írása közben. Lehet, hogy igaz, lehet, hogy nem, de mégis megosztom Kedves Olvasóimmal. Én úgy gondolom, hogy a szegények boldogabbak, mint a gazdagok.

Hogy ezt miért látom így, azt bővebben most nem fejtem ki, de azt is remélem szívem legmélyén, hogy ezt mindannyian tudjuk.

Igaz ugyan, hogy minden ember élete meg van írva a csillagokban, de azért küzdenünk

kell, hogy szebb és teljesebb legyen az életünk. Nagy lehetőségeket szalaszt el az, aki nem igyekszik találkozni a másik emberrel, hogy tapasztalatokat cserélhessenek és együtt gondolkodjanak. A legkülönbözőbb vallású, kultúrájú és társadalmi helyzetű emberek között ez lehetne a híd.

A szeretet minden embernek megadatik, ez nagy-nagy ajándék és örömforrás. De egyúttal nagy-nagy felelősséggel jár, és ez az élet nagy kihívása. Lehet, hogy küzdelmet és kitartást igényel, de megéri. Földi életünk során – amiről mindannyian tudjuk, hogy nagy kaland – vállalnunk kell ezt a küzdelmet, ezt a megmérettetést.

„Karácsonykor magába száll minden lélek”. Elcsendesedünk, és jobban odafigyelünk egymásra. Bárcsak a világ végétéig tartana a karácsony!

E pár sor kíséretében a világ minden fényét, illatát és szeretetét küldöm minden Kedves Olvasómnak!

Jézus helye – a világban

„Nem vala helyük a vendégfogadó háznál” – olvassuk Lukács evangéliumában (12,7). „Ő benne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága – írja János apostol Jézusról –, de a sötétség nem fogadta be” a Világ Világosságát (1,4-5). A teremtető Isten – íme – a maga teremtetette világban: hajléktalan.

Korunk embere akár egy rég letűnt hagyomány- és képvislő távoli körébe is utalhatna a karácsonyi történetet. Ugyan bizony sarkaikból kifordult, rohanó világunknak mi köze lehet az együgyű pásztorok és a csillagnéző bölcsek hiedelemvilágába illő betlehemi idillhez? Ady Endre gyermeki óhajta – „ez a szép rege” – miképpen „válhatna valóra” az elrugaszkodott modernizmus korában?

A látszat azonban, mint mindig, ez esetben is csal. Krisztus születéstörténetének képe korunkban is épp oly beszédes, és – ha lehet – még inkább telibe talál.

Jézusnak ma sincs helye a „vendégfogadó háznál”. „Egyre több fény és csillogás közepette mind kevesebb tartalom és érték jellemzi karácsonyainkat” – olvastam a minap egy magvas ünnepi meditációban. A növekvő inflációhoz fogható, meredek értékvesztés áldozata: maga Jézus. A külső-

ségekben tobzódó karácsonyi vásár, a lelki kincseket háttérbe szorító ajándékipari termékek dömpingje, a betlehemi csillagragyogását elhomályosító fény- és reklámözön káprázata éppen azt szorítja háttérbe, éppen Őt számúzi ünnepeit vesztett társadalmunk senkiföldjére, akit tulajdonképpen ünnepeink. Szekularizált világunkban eképpen veszteti tartalmát és értelmét az ünnep, és Krisztus születésének ürügyén ekképpen szentesül a bálványimádáshoz hasonlítható ünnepi pótcselekvés.

Új év küszöbén azonban többről van szó, mint ritka ünnepeinkről. Mindennapi életünk megüresedését tükrözi Karácsonyunk krisztustalansága.

Mert amilyenek az ünnepeink – olyanok hétköznapjaink. Mint ahogy a mindennapok is pusztává sivaríthatják vasár- és ünnepnapjainkat. Krisztus befogadása még a közönséges istállót is mennyei szentéllé magasztosítja – Krisztus nélkül viszont még a szentegyház is lélek nélküli, elhagyatott házzá üresedik.

Az óévsiratás nemes hagyományát követve, nem annyira a véges idő múlását, hanem sokkal inkább krisztustalan emberi állapotunkat kellene elsiratnunk. Népi karácsonyi

énekeink megható együttérzéssel idézik fel a Szent Család hajlékot kereső igyekezetét. A hívő néplélek bűnbánó érzékenységgel kellene nekünk is rádöbbenünk az áldott állapotban lévő Mária kivetett állapotára, és arra, hogy – miként egykor a vendégfogadó háznál – Isten Fia Jézusnak ma sincs helye a világban. „A rókáknak vagyon barlangjuk és az égi madaraknak fészük; de az ember Fiának nincs hová a fejét lehajtania” – mondja változatlan érvénnyel a Mester (Mt. 8,20).

Az új esztendő küszöbét átlépve, készítsünk szállást Jézusnak szíveinkben. Hívjuk haza Egyiptomból, ahová Heródes pusztító haragja elől menekült, hadd érezze magát itthon népünk körében – egész társadalmunkban, épülő templomainkban, elvállaltanodott iskoláinkban és lélektelenné üresedett otthonainkban. És Vele együtt fogadjuk be Józsefet és Máriát is, a megvetett Családot, az áldott állapotban lévő anyákat. Fogadjuk be Isten ajándékát, a világosságot sugárzó életet, a Krisztusban megtestesülő szeretetet – hogy ezáltal jobb sorsra érdemes népünk Hozzá térjen, új életet kezdjen, és Ő benne, Ő általa megszentelődjék.

Krechuno

Rab Zsuzsa

Aranyvasárnap

BÉKESSÉG, SZERETET –

Rémes, hogyan megy a pénz! Most váltottam százast, és már...

KRISZTUS MEGSZÜLETETT –

Istencsapás ez a karácsony! Pedig tavaly megfogadtam, hogy...

FÖLDÖN JÓAKARAT –

Asszonyom, a sor vége itt van! Én is sietek, azt hiszi, csak...

MENTEK A CSILLAGOK ALATT –

Egy számmal kisebbet... Ó, ez a mosásban úgylis...

JÁSZOLBAN DIDEREG –

Most vesszük meg azt a hintalovat, vagy...

SZÓZAT ZENDÜLE MEG –

Hívják az üzletvezetőt! Mégiscsak túrhetetlen, ami itt...

HÁROM FÖLDI KIRÁLY –

Én megmondtam kerekpereg, hogy az idén mindenkinek pénzben...

HÓDOL LÁBAINÁL –

De igazán minőségi? Mert nézze, én akármilyen bővít...

MEGVÁLTÓ SZÜLETETT –

Még hogy én! magát! És az én tyúk-szememet kicsoda...

BÉKESSÉG, SZERETET –

(1967.)

Ismét Karácsony közeledik. Jézus Krisztus születése óta a 2012-ik. A kereszténységnek kétezer év óta három nagy szakrális ünnepe van: a Karácsony, a Húsvét és a Pünkösd.

Vagyis: az Üdvözítő világra jövele, föltámadása, és a Szentlélek kiáradása.

A Kedves Olvasóra bízunk, hogy a három közül melyik áll a szívéhez legközelebb.

Mindenesetre a legnagyobb várakozás a Karácsonyt előzi meg. Adventnek, Úrjövethetnek nevezzük ezt az időszakot.

Leginkább a gyerekek tudnak várakozni. „Hányat kell még aludni, hogy jöjjön a Jézuska?” – kérdik.

Nem tudom, hogy ez a szokás miként változik, de levelet is írtak a már írni tudó gyerekek, „Kedves Jézuska!” megszólítással. Persze ajándékot kértek. De nem csak. Egészséget, és újabban (tudom) a szüleiknek munkát, és a testvéreikkel kevesebb veszekedést.

És a szegények is tudnak várakozni. Mit is mást tudnának:

jobb életre. Boldogulásra. Örömhírré.

A cigányok pedig sajátos népcsoport. Vándorolnak. Ekhós szekereik szerencsekerekeken fordulnak.

És napkerekeken. A fény felé. Mint a napkeleti bölcsek. Mert látták csillagát az égen és azt követették.

A csillag megállt.

Nem a pompázó palota fölött.

Hanem a betlehemi istállóban. Ahol a kisdre meleget a marha lehelt. A marhában szeretet volt. Az összesereglett pásztorokban, angyalokban is. Leginkább Móriában és Józsefben.

Anyagi korbán élünk. Business in business.

Az áruházláncokat az ünnepekre feltöltötték. Bár a fogyasztás a gazdasági válság miatt csökkent, mégis jó hasznot remélnék a bankokban is. Nagy a forgalom.

Magam – koromnál fogva is – elérékenyülésre vagyok hajlamos. Érdekes, bankban – ha oda ritkán betérek – nem tudok elérkekenyülni.

Putrikban, szocpol lakásokban – sok gyerek között mindig.

Ezek jobban hasonlítanak a betlehemi istállóra.

Elárulom: hozzám a három ünnep közül a karácsony áll legközelebb.

Baxtalo krechuno!

Fodor András

A hóhullásban

A hóhullásban szépek a lányok: fejüket meghajtva futnak az útra, verdeső pillájuk szirmok közt billeg, harmatos csillagok ülnek hajukba. Úgy érzik, mintha az ég sűrűjéből libegne köréjük zizegő dallam, – márványos arcukon átüt a mámor: vérük, a vígtüzű rózsza kicsattan.

A hóhullásban szép az öregember, mikor egyedül ballag a dombra: süvege, válla a zuhogó szálak rácsait szelíden tépkedi, bontja, – emelt arcából tág szeme kitarotn figyel a pelyheket ringató égbe, nyakába csüngő ősz haja, ezüstös bajusza, fehéréket ír a fehérre.

Füst Milán

Zsoltár

Ó Uram, engem bánthanak - - -

*Csendes vagyok, félek, kis helyre, sarokba meghúzódok
És utánam jönnek, üszkös bottal szurkálnak szörnyű módon,
Fázékony testemmel jeges vízbe rántanak - - -*

Ó Uram, én mozogni nem kívánok - - -

*Én pici helyen dideregve ülni akarok, én komplikációktól félek:
S tiszta ruhámmal, ujjaimmal ragados mézfürdőbe lök az Álnok
És kijövök és piszokban élek - - -*

Én sírni sem akarok: és szemeim

Mély kútjai a vizet zuhogva ontják - - -

Én más lehelletét utálok s gyakorta mosom kezeim - - -

Mért kell hát érintkeznem, mért kell élnem, mért nem bontják

Hús, tiszta, örök-ágyam tiszta angyalok? - - -

Vagy mért, hogy ebszájjal magamtól mindenkit el nem marhatok? - - -

Közbeszédünk és közgondolkodásunk kölcsönhatásai

(részlet)

A huszadik század utolsó harmadának tiszteletet érdemlő, sőt talán egyik legkiemelkedőbb konzervatív gondolkodója, Roger Scruton 1982-ben jelentette meg Londonban a Macmillan kiadó gondozásában a gondolkodás-világunk és nyelvhasználatunk zűrzavaraiban rendteremtő szándékkal írt, meghatározó és rendszerező művét, a *politikai gondolkodás szótárát* (*A Dictionary of political Thought*). Érdekes belőle idézni egy mondatot a nemzettel kapcsolatban, hogy érzékeljük, micsoda szakadék létezik felfogásaink és valóságaink, vagy a valóság és a gondolkodásunk között.

A nemzet (nation) címszó alatt Scruton 1982-ben megjelent megfogalmazása szerint azt a meghatározást olvashatjuk, hogy a nemzetet azon egy nyelvet vagy nyelvjárást beszélő és azonos szokásokhoz és hagyományokhoz igazodó emberek alkotják, akik egy körbehatárolt (meghatározott) területen laknak (akik ennek alapján elégséges öntudattal rendelkeznek ahhoz, hogy

mindez egy jogrend alapját is alkossa) és egy közös vezető személy irányításával képzeljék el közös érdekeik érvényesítését.

Ez egy sokkal árnyaltabb megközelítése a nemzetnek, mint amit olvashattunk a Pallas lexikonának 1896-os kiadásában. Scruton fontosnak tartja a kulturális azonosságot, tehát a hagyományok, a nyelv, a szokások erejét, aminek háttérében családi, rokonsági kapcsolatok állnak. A politikai közösség ennek a kapcsolatrendszernek az alapján jön létre és nem hatalmi szempont szerint. A szervezőerő tehát a közösségből és nem hatalmi forrásból ered.

Aligha olvashattunk eddig a nemzetről ettől pontosabb meghatározást, ami a nyelvet (kulturát), a hagyományokat és a politikai egységet (a közös vezér, fejedelem, király vagy államfő révén) egybe fogta volna. A nemzetnek ez a meghatározása idősík fölötti, értelmezhető több évszázad viszonylatában, ezért időálló és elvonatkoztatható hatalmi szándékoktól is. Scruton felfogása lehetővé teszi, hogy azok is a nemzet tag-

jai maradhassanak, akik részben vagy teljesen kiszakadnak a politikai közösségből, hiszen az egyéb azonosságuk alapján a közösséghez tartozhatnak – ugyanakkor az is természetes, ha a közösség iránt megmarad a politikai szimpátia, hiszen az is közösségi gyökerű. Érdekes lenne megfontolnunk és ebben az irányban fejleszteni a nemzetről való gondolkodásunkat. Baj lenne visszatérni a 19. század végének magyar állam- és nemzet felfogásához – ez ugyanis idegen számunkra.

A XIV. Lajos óta alakuló nemzetállam felfogásnak a 19. századvégi megfogalmazása sajnos a mai napig kísért a magyar közgondolkodásban. Pedig ha pusztán elméleti okokból nem is, de Trianon okán rájöhettünk volna, hogy az a nemzetfelfogás tarthatatlan, sőt a maga idejében is az volt, mert ez tette alkalmassá a közeget a trianoni tragédia megvalósíthatóságára.

Végre tudatosítanunk kellene sok, a nemzettel kapcsolatos eddigi tévedésünket, az

ezeket kifejező látványi élmény alapján: nem Magyarországnak vannak nemzeti jelképei, hanem a magyar nemzetnek, amik Magyarország állami jelképei is.

A Pallas Nagy Lexikon idézett szócikke, a nemzet mellett tartalmazza a nemzetiség meghatározását is. „A nemzetiség a nép, fajbeli jelleme szerint, melynek lényeges ismérve a nyelv. A nemzetiség a nép, természetrajzi tekintetben. ... Ebből látható, hogy a nemzet több nemzetiségből állhat...” Majd kifejti, hogy nemzetállamnak az tekinthető, ahol van *vezérnemzetiség*, ami Magyarország esetében a magyar.

Egy biztos, hogy a meghatározás szerint a nemzetiség nem a nemzethez való tartozást jelenti, hanem az attól való különbözőséget. És, ahol van *vezérnemzetiség*, ami meghatározza a nemzetet, ott a többi nemzetiség kimondatlanul is egy alacsonyabb rendű népfajt jelent, ami ráadásul a nemzet szempontjából számos veszélyt rejt magában. A 19. századvégi magyar állameszme szempontjából a nemzetiségeket az egyéni jogok alapján kellett kezelni, noha bizonyos esetekben megengedhető volt a csoportonként való elismerésük – utalva az 1868-ban elfogadott nemzetiségi törvényre. Semmi új a nap alatt, százhusz év múltán hasonló a helyzet, de ezúttal az elszakított magyar nemzet-részek jutottak erre, vagy még rosszabb sorsra – éljen! a szellemi és a jogtudati fejlődésnek.

A múlt ablakán keresztül

A reményt...

*Már csak a múlt ablakán keresztül látom,
Rozsdás kilincsen csüngve, szárnyait kitárom,
S a képek alkotta képzelgőn kavargó montázs,
Varázslatos fájdalmat gerjesztő, lélek összeomlás!*

*Látom a tájat, a lányt s a múlhatatlan pillanatot,
Mikor epedve vártuk a szunnyadó, festői vén napot,
S fák békés öblei közt üldögéltünk szerelmesen,
„Hová lett, mindez?” Mondd én Szép Kedvesem!
Ahogy tovatekintenek kidörzsölt lélektükreim,
Felborzongnak szívemben, lángolón vonzó rejtjelmeid,
Ajkad gyengéden körülölelő IGAZ szilaj csókjai!
Tested, s lelked porrá égető, szenvedély táplálta lángjai.
Merengő tekintetem, könnyekbe csordult sínylődés,
Gyászba fordult, hitetlenül tehetetlen, vergődés.*

A reményt...

*Már csak a múlt ablakán keresztül látom,
Rozsdás kilincsen csüngve, szárnyait kitárom,
S a képek alkotta képzelgőn kavargó montázs,
Varázslatos fájdalmat gerjesztő, lélek összeomlás*

Oljnyik Ágnes grafikája

Amaro sakodyesesko kamipe...

Amen bolden legmajbaro rudyipe si, so o Jezush sityardas, o „Amaro Dad Devla...”. Ande kodo ehta mangimata si amen kathar o Del, thaj o shtarto mangipe kodo-j: „amaro sakodyesesko manro de les amenge!”

Gindisardom: sar te hatyaras kado, so sakofelo si ande kado mangipe? Kanak o manush na numa trupo-j, naj les dosta o manro, so numa o trupo zhanel te trajisarel.

O manush si vi xatma! Thaj vi la xatmake trubul sakodyesesko xaben, hoj te zhanel te trajol! So si atunchi la xatmako manro? Nashtig te avel kaver, sar o kamipe.

Sosko si o kamipe? Si kodoleske granyici? Le manushenge kamipeske si granyici. Le Devleske kamipeske naj. Anda kado gindisarav: amen vi kodo trubusaras te mangas kathar o Del, hoj vi ame kotora te shaj avas ande lesko kamipe. Kadaleste vi ame trubusaras, naj dosta kodo, hoj o Del del sakoneske pesko kamipe. Kodo trubul andre te shaj avel ande amende, thaj avri te shaj zhal andar amende, te trajol mashkar amende. Sako dyes!

Sar le truposke trajoske trubul o sakodyesesko manro,

kade trubul la xatmake trajoske o sakodyesesko kamipe! Bikodolesa na trajol o manush, naj ando kontakto le Devlesa, thaj le Intregonipesa. Kon na del thaj na lel sakodyesesko kamipe, kodo zhuvindo mulo-j.

Pató Ibolya grafikája

Te ashunenman! Importanto-j, so phenav: naj aratyako kamipe thaj naj teharako kamipe, sostar adyes zhanel te trajol o manush! Sako dyes numa o akanutno kamipe si! Kodolenca, kon akanak si amenca. So sas, kodol aba sa numa seripmata si; thaj so shaj avnatar, kodol inke numa planura si. Kethanes te aven jekhavresa thaj le Devlesa – sakokanak numa akanak shaj! Kado si le

sakodyeseske kamipesko misterijumo.

O manush, o person na resin si, numa drom – le Devleste. Ande sakoneste si jekh vudar, so shaj puterdo, andar o telutni luma kaj e opraluni luma.

Kodolesko mistico alav kodo-j: „akanak!”. Akanak sam kethanes kodolenca, kan kamav. Akanak shaj puterdyon ande jekh amare xatmenge vudara, akanak shaj resas le Devles, ande o jekhipe. Sako dyes: adyes!

Naj kaver vrama, numa e akanutni. Kon shaj delas amenge garancija, hoj avla tehara? Kon shaj zhanel te patyarel amen, hoj adyes na trubusaras te kamas, ke kamlam aba araty? Sar o trupo nashtig te trajol andar le aratyake manrosko seripe, thaj andar le teharake manroske azhukaripe

– kade vi la xatmake sakodyesesko kamipe trubul, hoj te trajol!

Thaj palesh te ashunenman: nasules te gindisarel o manush, kon kodo patyal: o kamipe si numa lossh. Le kamipeske trubul te avel bari zor, hoj te trajisarelamen vi ande le pharimata. O kamipe vi la zorako zumavipe si! Naj chacho kamipe kodo, ande soste numa o shukaripe, o barvalipe, thaj e lossh rodas. Kanak o Jezush

kodo pushlan: „Sar shaj phenen: kamen le Devles, kas na dikhline, kanak na zhanen te kamen tyire phralen, kan dikhen?” – pala kodo vorbisarel, hoj ande le manusha, ande kodolenge jile si le vudara, so kaj o Del shaj puterdyon. Shaj! Kado inke numa shajipe si. Amaro sakodyesesko shajipe.

Adyes naj amen dosta kodo, te sas puterdo kado vudar ande amende. Thaj naj dosta

kodo, te avla puterdo tehara. Kanak numa serosarasamen pe variso, vaj azhukaras variso – atunchi numa tordyuvas sar xatmakes mule, na nakhas pe amaro drom. Trubusaras te trajuvras thaj te nakhas angle andej akanutni vrama, numa kade shaj avas kotora le Intregonipeske.

Le Jezushesko bijandipe agorisardas le azhukaripes. Avilan-tar thaj kathe-j o vaxt,

kanak trubusaras te kamen! Akarsoski pozicija del jekh dyes, ande kodo si jekh garadyindo drom, so le Devleste putrel amaro andruno vudar. Te sama las pe kodo, thaj na cirden-tar amen le avrutne illuziji, atunchi sam vojakes-rovindes, barvalikanes-chorrikanes, sastesnasvales – akarsar: kethanes jekhavresa thaj le Devlesa. Te del o Del amenge o sakodyesesko kamipe

Halák László

Zene

*Enyém ez a birodalom!...
Igen, virágaim töve véres!..
Könnyekkel mostam le a kardom...
Mindent megtettem érted...
Kincset érted harácsoltam,
könnyet érted fakasztottam...
Már csak az elrejtett nyolcadik ajtó mögé
kellene belépned, ahol mosatlan bögrék,
összeizzadt ágyam és a WC-m várnak...
Lesz-e annyi ereje a vágynak,
szeretjük-e egymást annyira,
hogy kinyissam arasznyira,
hogy elviseljem, te is mosdatlanul ébredsz...*

(1998)

Muzika

*Muro si kado krajipe!...
Va, mure luludyenge tuluja ratvale-j!...
Muro xanro le asvenca thodom tele ...
Anda tute kerdom sakofelale...
Avucija anda tute kidom,
asva anda tute shordom ...
Aba numa pala mure garado oxtoto vudar
trubusas andre av, kaj melale kucha
azhukaren tut thaj e xindi thaj muro pato sedasles...
Hajkam avla dosta zor le mangipes,
dore kamas jekhavres dosta zurales,
hoj jekh cerra avri te putravles,
thaj avri te birinav kodo, sar vi tut
bithovipesa arakhel e detehara...*

(boldasles: Selam Pató)

Áhított áhítat

egykor az öreghegyre jártam fiatalon
öreg szőlő feküdt végig a talajt
a csoda mely tavasszal kihajt
újult az élet újult a hatalom

egykor az öreghegyre jártam indái közt
a szerelem mely lányt legényt
tűz szenvedély terem remény
egyetlen karóhoz kötöz

látnom kell ma korhad s a kunyhó
romlik lepke a szélben a tető
lehetek akár koránkelő
ha köd lepi a napot új hó

csak olvad ha az öreghegyen járnék
bicegő léptem elől a szűz
akit elégitetlen vágya űz
oldódik mint ködben az árnyék

egy hatalom hegy öregét fogva tart
fárad a test kereke rest
a gondolat dióhéj üres
varjú ejtette hátha még kihajt

fekete szárnyam gombolatlan nagykabát
sehova évszak csak gondokat szítál
hajamra lisztnék s vágyat imitál
az öreghegyen molyrágtá téli gyász
*

téli napfordulóra igyekszel herceg
szánnál az emberre őszinte percet
akit mint tőkét az öreghegyen elkapált
a szerelem és reszket kezében a pohár

herceg vagy örökös mindent megtehetsz
esztendőt vagy évszakot fordítva meg
szőlővirággá váljon kóbor borvirág
lapozd a naptárt éledjen a világ

engedd hajtson nekem a tavasz új rügyet
ki suta lettem sánta dicsérjenek ügyes
s ne csak zöld palackban hívogasson lányka
tavaszi szél tépjen ki a tornácra

ha mint sudár tündér ringó derékkal
ajkán soha nem némuló dal
hercegnőként elvonul a tavasz
a tavasz mely ősi kereszteden hagy

Sík Sándor

Szent család

Fekszem a fűben a napon,
Szememre húzva kalapom.
Ölel a forró fényözön.
Más semmivel nincs most közöm.

Öllemek, iszlak, értelek
Te éltető arany meleg
S téged, testetlen tiszta fény
A napnak, a napnak szól ave-m.

Árad belém a végtelen,
A határtalan szerelem,
A mindenséget ölelő,
Most minden egy és minden Ő.

Mind, aki issza sugarát,
Iker, rokon, felebarát.
Ő én családom, szent család,
Fejed ha mellém hajtánád!

Én te vagyok és te vagy én.
Nincs más igaz a föld színén.
Mind, ami az Egyből való,
Egymásnak szívére való.

Atyámfiai, gyerekek,
Csak egyet tudok: szeretek.
Igyátok fel a fény szavát:
Vagyunk: szeressünk! Nincs tovább.

Az Isten itt állt
a hátam mögött

Az Isten itt állt a hátam mögött
s én megkerültem érte a világot
.....
.....

Négykézláb másztam. Álló Istenem
lenézett rám és nem emelt föl engem.
Ez a szabadság adta értenem,
hogy lesz még erő, lábraállni, bennem.

Ugy segített, hogy nem segíthetett.
Lehetett láng, de nem lehetett hamva.
Ahány igazság, annyi szeretet.
Ugy van velem, hogy itt hagyott magamra.

Gyöngye a testem: óvja félelem!
De én a párom mosolyogva várom,
mert énvelem a hűség van jelen
az üres űrben tántorgó világon.

Bölcsőd a Föld

Nemzetek, azért kell együtt élnetek,
Hogy e világot szebbé tegyétek!
Hisz e világ titeket szolgál,
Gyermekeiteknek bölcsőül áll.

Nemzetek, kik éltek haltok hazátokért,

Úgy kellene harcolni e világért,
Mit Isten hét nap alatt teremtett,
Ti egy perc alatt tönkre tesztek.

Mint apa vagyontát fiára hagyva,
Isten e Földet tireátok hagyta.
Bárhová mentek széles e világra,
Visszahullotok e Föld porába.

Reményik Sándor

Reinkarnáció

Ha adsz nekem részt a feltámadásban;
Ó add Uram, támadjak fel virágban,
Harangvirágban örvények felett,
Himbálják viharok a kelyhemet,
Vagy örökkévaló csend simogasson,
Csengjek misére sziklatemplomokban,
Bazalt-tornyokon hajnali misére,
És ne kérdezzem: mért élek, mi végre,
Hadd hervadjak egy kicsit boldogabban,
Hadd lássam kissé szebbnek az eget,
Figyeljek jobban mélységek szavára,
A csengettyűmmel dicsérjem neved:
Harang a harangozót, Istenem.

Jókai Anna születésnapjára

„A szellem műhelyében nincsenek nyugdíjasok.”

Mennyire illik ez a megállapítás magára az idézet szerzőjére, Jókai Annára! Az ország élő lelkiismerete... mondják róla sokan, joggal.

Jókai Anna író – költő olyan ember, akit nem lehet nem szeretni. Már a puszta megjelenése is valami megmagyarázhatatlan nyugalmat, békességet sugall sokunk számára.

Mi cigányok is úgy érezzük, hogy már nagyon régen ismerjük, közénk tartozik, a barátunk...

Hiszen mindig fontosnak tartotta, hogy eljőjön közénk, ott legyen a rendezvényeinken, hogy nyomatékot adva mondanivalójának, üzenjen mindannyiunk, így a cigányok számára is.

De ezzel a többségi társadalomnak is üzent, arról, hogy Magyarországnak elemi érdeke a cigányság felkarolása.

Hál' Istennek vannak már Európában, s Magyarországon is öregedő társadalmunknak felkészült cigány polgárai, akiknek össze kellene fogniuk, hogy kezükbe vegyék saját soruk irányítását.

Ez az ügy mindig fontos volt Jókai Annának, soha nem tit-

kolta, nyilvánosan is beszélt róla. Gyakran publikált erről a Közös Út – Kethano Drom című lapunkban is.

Bátran fordulhattam hozzá, mindig támogatott bennünket, nyitott volt az ügy iránt, s ha módjában állt, segített. Többször kifejtette; azt tekinti a konfliktusok forrásának, hogy nem ismerjük egymás kultúráját.

Emlékszem az első találkozásunkra... Dr. Ranner Gizella, a Nők Lapja akkori főszerkesztő-helyettese mutatott be bennünket egymásnak. Arról beszélgettünk, hogy a cigányoknak esélyt kell adni és lehetőséget arra, hogy megmutathassák értékeiket, kultúrájukat. Jókai Anna akkor úgy fogalmazott, hogy a tehetséggel szövetséget kell kötnünk, s nem szabad engedni, hogy nyelvünk és kultúránk veszendőbe menjen.

Az első perctől kezdve lelkem legközelebbi rokonának tartottam, és éreztem, hogy ő is így van vele. Azóta is Isten ajándékának tekintem, hogy vele megismerkedhettem, s hogy barátságunk azóta is tart. Erre nagyon büszke vagyok.

Sok Jókai Annára lenne szüksége a mi homloknyi kis hazánknak, és a cigányok társadalmának is!

Ebben az évben a Közös Út – Kethano Drom indulásának 20. évfordulóján megalakítottuk lapunk baráti körét. Ahogyan az indulásnál, úgy most sem hiányozhatott Jókai Anna, az alapítók közül.

A zord hideg és a nagy hóesés ellenére most is eljött közénk, hogy szívhez szóló szavaival bátorítson bennünket.

Sok szó esett ezen az esten arról, milyen nehézségekkel küzd a cigány kultúra...

Azt kérdeztem tőle, mit jelent számára a Közös Út.

Maga a közös út kifejezés – elmond mindent válaszolta. Elmond mindent a közös életünkről, a jövőnkről, a lehetőségeinkről.

Az útról beszélt, amit néhányan céltalan csavargásra használnak, mások pedig, akiknek határozott céljuk van utazásra. Jókai Anna szerint az úton lévők legmagasztosabb célja a zarándoklat.

A zarándok, mindig egy magasabb rendű célnak rendeli alá tevékenységét, s valahogy így kellene ennek most is. Együtt kellene haladnunk mindannyiunknak a közös úton. Kihangsúlyozta, hogy összefogásra, egységre és értékteremtésre van szükség.

Ezt sokan elmondják, de mily kevesen vannak azok, akik méltatnak is bennünket cigányokat arra, hogy eljőjenek közénk, hogy meghallgassanak bennünket, hogy sorsközösséget vállaljanak velünk.

Jókai Anna ezen kevesek közül való, ahogy így volt ezzel Gyurkovics Tibor, Bánffy György, Mezei András, Fodor András ..., hogy csak néhány nevet említek felejthetetlen emlékéül közös barátaink közül, akiknek emberi nagysága előtt ily módon is fejet hajtok.

Ma a világ nem erről szól! Sokkal inkább a széthúzásról, a gyűlölködésről, az egymásra mutogatásról...

Az emberek pedig sokfélék; nem, faj, bőrszín, társadalmi státusz, fizikai és szellemi jellemzők... a sor majdnem végtelen. Ahogy a lehetőség is, arra nézve, hogy megítéljük, vagy megértjük, s megpróbáljuk elfogadni egymást.

Történelmi igazságtétel? Ennek helye van, de csak az igazság mércéje alapján. Az pedig független kellene hogy legyen a napi csoportérdekektől...

Messzire előre szaladtam gondolataimban Jókai Annától, de talán bocsánatos bűn, mert ő olyan személyiség, aki mindig gondolkodásra, elgondolkodásra készíti az embert.

Ami biztos; ő mindig barátként, testvérként volt közöttünk!

A 80 éves évforduló összegzésre készített. Ha emléke-

im között kutatok egyre több hajdani beszélgetés, találkozás jut eszembe. Jó érzéssel tölt el, mert mindig a szeretet hangján szólt hozzám, hozzánk.

Szójából mindig hiteles volt a szó. Sajátos bölcsessége képessé tette őt arra, hogy a dolgok mélyére lásson, s üzenjen a mai kor emberének, arról, ami időt álló, ami örök érték.

Idézem: „Vágyunk az ott-honosság érzetére, ahol mindenkinek joga, hogy sérelmeit és álmait, véleményét elmondhassa, s ugyanakkor kötelessége, hogy a másikat meghallgassa. Ehhez szükséges az az akarat, ami a mérleg serpenyőjének mindkét oldalát felszabadítja, s ránk

bízva, a súlyt melyik oldalára helyezzük.”

Mennyire szükségét szenvedünk ma ebben, sokkal inkább, mint eddig bármikor közös történelmünk folyamán.

Mindig fülemben csengenek szavai..., mint a kereszténység legalapvetőbb igazságainak meg tapasztalása; a krisztusi alázat, s az őszinte igaz emberi szeretet.

Én talán kicsit önzően azt mondom, ő a mienk... de ő az egész nemzeté..., a magyarságé.

Jókai Anna nagy értéket hozott létre és én nagyon boldog vagyok, hogy kortársa lehetek.

Olvasói, kortársi szeretetemet küldöm őszinte nagyrabecseléssel, igaz testvérbarátsággal Jókai Annának.

Rostás-Farkas György

Társnak jöttem

Jókai Anna születésnapjára

Testvérei közé: az űzött vad letérdel a szabadban mérges csókot érez. Megérkeztem, késve közétek bimbót hozok, tavaszt hozó zöldet.

Egy másik világból jövök közétek zeg-zugos ösvények közt, eltévedt hírvivője vagyok népemnek. Sötétség és szorongás dalait dúdolom: rekedten.

Társnak jöttem közétek!

Üzenet a távolból

Toporogtam az óceán partján.
Ez a nagy víz közöttünk
Azt lobogta: kicsi vagy.
Kicsi vagy, kicsi vagy, kicsi vagy.

Azután jött a szél s
Az óceán máshogy beszélt:
Kicsi vagy, de érdemes vagy,
Kicsi vagy de erős vagy,
Kicsi vagy és másmilyen vagy.

A szél és víz így keveredtek,
Hazaszálló gondolattal elegyedtek:
Vigyázz az én szüleimre,
Meg az én jó testvéremre.
Kicsi vagy, erős vagy,
Mégis senki vagy.

Az óceánnak igaza van.
Hogyan tudnám megvédeni,
A bajoktól elrejtteni
Azt a hazát, azt a testvért
A világnak másik felén.

Az óceán olyan nagy,
Hogy kerek a teteje és
Bálnák beszélgetnek benne.
Belenéz a jó Isten is,
Belenézhetsz Te is.

Szól hozzád, ha hallgatod.
Te költő! Te olyan legyél,
Hogy tudjam ha beszél a szél,
Hazámnak és testvéremnek
Támasza vagy.

Lobogó vérvirág legyél,
Szívünkben hűséges,
Nem szűnő, sötét
Szívdobogás legyél!

Koldullak

Légy nekem krajcáros öröm
minden nap!
Légy az kivel egybe olt az idő.
te légy kenyérem íze!
Légy vizem és szomjamb!
Légy az út és a mester!
Virágom, fám, szép vadállatom.
Légy az kiért álmodni szeretnék!
Kiért szemem felnyitom reggel.
Légy az ölelésért férfi!
Légy te az akiért a halál elodáz.

Safo

Anda mitilene

Vunyi phenen so lenge kaj but-manushengo than
grastensa vay-ek buteripen askerake vay-ek floto
sar e maj shukar pe phuv, ali mange kaj miro kamlo
phenava thaj kado shai ahav-keras, kana i helena
savi maj shukarla manushendar mukhlias lake romes,
o patyivalo te nashlyatar karing troya baro panyi perdal.
thaj bisterdas laka sheja a vi lake daden, so lako upruno than
athaim sas, andar e chipriaki devli
thaj kado anel aminte mande
la anactoria, kon akana naj mansa.
ke maj mishto kamavas la, lachipesa phirindoy
a lake muyako fimlalipe sar yekh buteripen vordunuria.

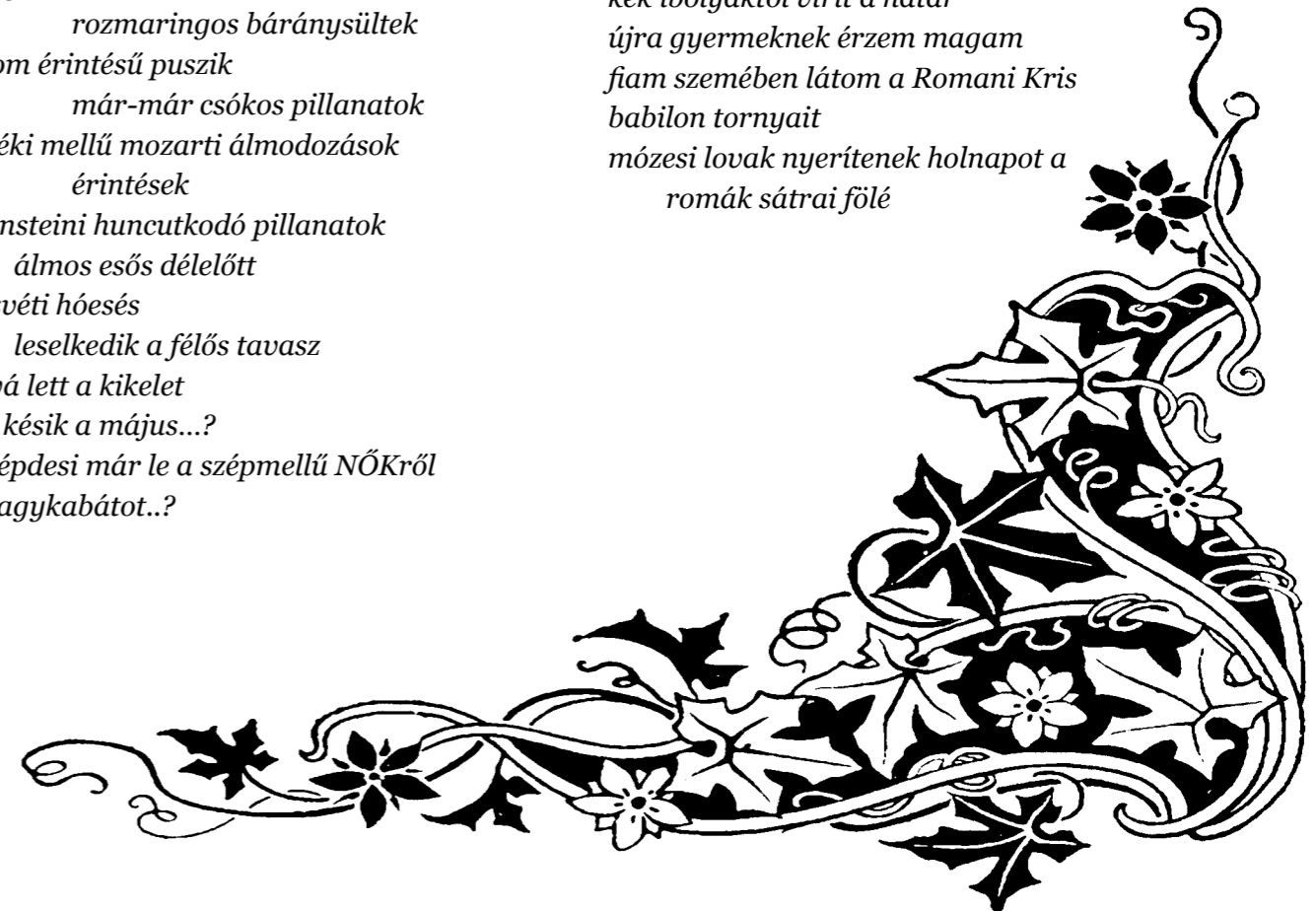
(boldasles: Ricardo Iglesias, Espagna)

Borús borzongás

Esik a hó
az eső
ömlik a szó
Beethoven az ünnepi jóság
az igazság...
az Isteni áldás...
és jönnek mennek
az Istenek
fára másznak
a jókívánságok
és egy pillanatra leülnek az angyalok...
„tarka lepke
szép legyecske
szállj a Rudko
kézféjére...”
kolompolva közeleg a Húsvét
a chopeni puha hátú nyuszis csillagok,
világraszóló illatos
rozmaringos báránysültek
finom érintésű puszik
már-már csókos pillanatok
érzéki mellű mozarti álmodozások
érintések
bernsteini huncutkodó pillanatok
álmos esős délelőtt
húsvéti hóesés
leselkedik a félős tavasz
hová lett a kikelet
hol késik a május...?
ki tépdesi már le a szépmellű NŐKről
a nagykabátot..?

Cirmos cica jajj...
a kilencedik szimfónia
kireszeli apám háromágú fúróját
a falon Anyám mosolyog
rozsdás régi álmok, emlékek
fiaim húsvétot köszöntenek
a patradyi aranyesőit
hideg zápor paskolja
lovam hátát letakarom
gyertyafényben úszik lelkemig
a zene
lobog a tűz
messzire hallik a csókod zümmögése
szíved köré rózsákat rakok
árvácskák
énekeljétek hozzám haza az anyaiállatú tavaszt

anyám
ébredsz fel a márciust
holnap harmatos lesz a fű
kék ibolyáktól virít a határ
újra gyermeknek érzem magam
fiam szemében látom a Romani Kris
babilon tornyait
mózesi lovak nyerítenek holnapot a
romák sátrai fölé

Az író Orsós Jakab és a Zalai beások

A 2002-ben, 82 éves korában elhunyt Orsós Jakab a magyarországi beások legismertebb írója volt. Egyesült benne a magyar íróként és a közéleti szerepet vállaló értelmiségiként kapott elismertség a roma közösségekben tisztelt „bölc, öreg” ember alakjával („aki meg tud szólalnia a nyelvünkön, és akire hallgatni érdemes”- mondogatták zalakarosi és nagykanizsai tisztelői). Közösségbeli elismertsége és írásai révén esélye van rá, hogy a 21. században is hasson. Személyét és szerepét Nádas Péter, az íróbarát is jól látta, amikor így írt róla Gyökerezés című novelláskötetének ajánlásában: „Ha azt mondanám, hogy Orsós Jakab született elbeszélő, akkor igazán keveset mondanék. Nem ismerek rajta kívül embert, aki ilyen mennyiségű eleven történet élne. Ami a lélek ritkán adódó belső képességére utal, a nyugodt megfigyelés és az elmélyült megértés képességére. Aki történetében látja a világot, annak tudnia kell, hogy honnan jöttünk, és merre tar-

tunk. Ismernie kell a rendet és a zűrzavart. Érezni kell önnön helyét az emberek, a tárgyak és a jelenségek között, ebben nem szabad tévednie.

Orsós Jakab nem készített önéletrajzt, de különböző írásában és társaságban is sokszor kezdett bele élete elmesélésébe. Gyökerezés című kötetében négyszer is. Novellái többségében is megtalálhatók az önéletrajzi közlések.

Hegedűs Sándor nekrológja és az Orsósról készült életrajzi film (Aki hallja, aki nem hallja) alapján állítottam össze Orsós Jakab képét, néhány személyes emlékemmel fűszerezve.

Beás cigány családban született 1920. május 24-én, úton Nagykanizsa felé, valahol egészen közel a város határához. (Az életrajzi filmben – s másutt is, amikor ez szóba került – úgy vélekedett, hogy biztosan nem akkor, hanem valamikor, a ma Murakeresztúrhoz tartozó Kollátszegen született, ahol megkeresztelték és bejelentették.)

Édesapja teknővájó cigány volt. Ő maga, felcseperedvén,

előbb fűrészmalomban dolgozott, majd 1940-től olajbányász volt. 1942-ben behívták katonának. A szovjet frontra került, ahol hadifogságba esett.[...]

Csak 1948-ban térhetett haza. Egy erdőgazdaságban kapott munkát, ám rövidesen ismét az olajiparban dolgozott. [...] Kedvtelésből kezdett faragni, próbálta visszaidézni az édesapjától ellesett mozdulatokat, fogásokat.

1962-ben fafaragó munkásságáért a népművészet mestere kitüntető címet ítéltek neki. A faragókés és a véső mellett a toll is hamar szolgálatába szegődött. Rögtön az első írói kísérletét siker koronázta. 1952-ben, a megyei napilapban jelent meg első műve, melynek címe Idézés a túlvilágra volt. A siker nyomán rengeteget írt. Előbb az olajipar különböző üzemi lapjaiban jelentek meg mun-

kái, majd az irodalmi folyóiratoknak is rendszeresen küldött elbeszéléseket. Mi sem jellemzőbb, mint az, hogy miskolci és győri folyóiratok (a Napjaink és a Műhely) egyszerre közölték azokat. Pándi Pál irodalomkritikus is felfigyelt tehetségére, s egy tanulmányában mások figyelmét is őfelé terelte. Egyre többet merített saját élményeiből, így találta meg igazi írói hangját. Több antológia is közölte elbeszéléseit. Ilyen volt a Visszhang 1983-ban, az Egerszegi Füzetek 1983-ban és 1987-ben, valamint a Lüktetés 1990-ben. A Zala Megyei Írók Egyesületének elnökévé választották, s e tisztségét haláláig viselte. Írásait valamennyi cigány újságban örömmel fogadták, s ő programszerű kötelességgel is írt valamennyibe. Beás cigányként – mindmáig – szinte mint egyedüli tollforgató volt jelen. Első önálló elbeszéléskötete 1987-ben jelent meg Aki hallja, aki nem hallja... címmel. A benne foglalt valamennyi emléket a személyes átélés hitelessége hatotta át. Csakúgy, mint a szintén önéletrajzi ihletésű, 1992-ben kiadott Gyökerezés elbeszéléseit is. Művei külföldön: Németországban és Ausztriában is sikert arattak.

Az olvasás és írás művészetét a korpavári, majd a hosszú-

völgyi iskolában sajátította el. Érzékletesen fogalmazta meg a filmben azt a hatalmas lépést, melyet megtett az erdőtől az iskoláig. „Nagykanizsa környékéről az 1930-as években mi voltunk az első madarak, akik iskolába mentünk, mi voltunk az első madarak, akik kiléptünk a kunyhókból... A mi fejlődésünket, a mi életünket az indította el, hogy a tanító egy új közegbe illesztett be bennünket... az a másik közeg: a szép, a jobb, a kellemesebb ételek, ízek, a szép fehér fal tulajdon-

képpen megváltoztatta mindannyiunk belső esztétikai érzéseit, mind a harmincunkét és az utánunk jövőkét is.

Nagy életformaváltások jellemezték Orsós Jakab egész életét: a csak szavakkal élő, vándorló cigány nemzetségből írástudó és olvasó emberré, majd íróvá és mértékadó értelmiségivé, az erdei hajlékban apja mesterségét tanuló gyermekből ipari munkássá és közössége szószólójává vált.

(Hídszerepek, OSZK, 2008.)

Farkas Oszkár

Dúdoló

*Nincs fegyverem
üres a zsebem
hitemből ki forgathat ki emberek?*

*Gyűlölet villan kardpenge élen
holnap ki ontja ki a vérem?*

*Hazátlanul a hazámban,
hűséges szavak a számban,
holnap ki fojt meg emberek?*

*Kivert kutyaként tengetem,
pengeélen élt életem:
reménytelen.*

*Ha önrontó sorsotok keze,
fordul majd ellened,
titeket ki véd meg emberek?*

Tél után

Foga van még a napnak,
a délelőttök havon szaladnak
és a hideg pillanat
virága dermed az ablakon.

Lázlidércek lobognak
Apám, kórházi ágyadon
gyűrött mindig a párna
a veríték-búzós álom.

Reggelek hűvöse megvacogtat
de a takaródra hulló
méz színű sugarakkal
érted üzen a tavasz.

Zúzmarás szelek ostoroznak,
de a fagyott keréknyomban
szülőfalud alatt
a hólé meg-megmoccan.

Van még foga a fagynak,
de bízunk a Napban
a serkenő rügyeket majd
kedvedre kicsalogatja.

Pala Jivend

Dand si inke e khames
anga mizmera po jiv nashen
thaj o phurdino minuto
pel felyastri luludyen morcarel

Nasul bi uzhe phiren
muro Dad, pe tyo pato
tyiro sherand tele phagren
le khandinepajeske sune

Deteharengo shajin izdraventu
ba pe tyo colo peradyol
adyvinalo shordo kham
haj palatu bishalel le patradya

Brumake balvalya chunnyaren
ba ande pahome rotenge vurmi
kaj arakhadyilan tel gav
jivali zumi inke-inke mishkil

Si inke dand e pahos
ba te mukas po kham
haj kam avri xoxavel
le zeleni luludyen

De megismered

Örülj, ha van valakid, aki
melletted áll, ha van, aki véd.
Aki aggódik, még ha gyöngébb és
elesettebb is, mint Te, de gyöngéd.

Ki a nagyságrendeken túl
és az alatt, sérthetetlenül él,
veled tart, nem marad le, de
meg nem haladva lép veled.

Nem kép, nem tapintás, illat,
nem csúnya, nem szép,
nem alak, de érzet. Ki ne mondd!
Mi néma ajakkal megerősít:

a lélek, mi lábadba botol,
estedben felemel, nem izomzat, nem
erről a világról való erő, nem anyag,
nem térfogat, de jövevény, mint fény,

a vaksetét foglya; ki szabadul.
Eljön. Meglátogat. Átlényegít. A tárgyak
felől nem tér ki. Szeret, de nem lélegzi
a szeretetet, mert az Ő maga.

Létező, mit a Mindenható erő nem teremt,
nem új, nem ősi, de benned lakó. Támaszték.
Nem szerkezet. Nem hull szét. Tégedet
benne az időtlenség szeret.

Székely Magda

Korong

Vigyáznak rám barátaim,
a bajban nem hagynak el engem,
vigyáznak rám, hogy el ne hulljak,
de nem lehet aludnom, ennem.

Egy korong pörög szakadatlan,
én a közepén mozdulatlan,
nappal és éjjel iszonyatban,
szemem örökké lezáratlan

Úgy élünk itt

Úgy élünk itt a város szívében
elzárkózva ketten,
mint messzi idegenek.
Őszinte tenyerünk búzát hiába vet,
rosszarcú suhancok szemében
konkoly terem.

Begyulladt szemünk a törölgetéstől,
örökkön lehajtott fővel hogy lehet járni?
Harmattal, kelő szíveinkkel
virágainkat öntözni?

Mosolyunkban hajlong az idő
szemünk, bókoló csillagokra vetjük,
kardélre hányt reményeinket,
az Úristennek felmutatjuk.

Koplaltam hatvan éven át,
kopogott a szemem, mint jégverés,
míg mások dőzsöltek
e lucullusi lakomán.

Fűre terítem asztalom,
öreganyám hátára nőtt hatalmam:
kibontom hozott batyum.

Morzsája csillan itt-ott a fénynek
harmat-nagyanyám lelke,
eljött, hogy megetessen.

Úton

De hogy ki vagy valóban én
mégis tudom
hogy zaklatottan mint a szél
mindig úton

hogy elég hogy elégedetlen
léted hová vezet
hogy ezután mindenfelől
utad leszek

Örökké

Örökké van a táj, a fák, az almakertek,
a fák végén a lomb vagy a diólevél,
miket úgy hajt a szél, mint halakat a gyermek,
ahogy ujjaival a víz széléhez ér.

Lenn ember ballag át, az aszfalt néma útja
kígyózik bőrösen és lendül és ragyog,
a lebegő ködök a levegőbe fúrva
egyhelyben fekszenek, mint fáradt angyalok.

A levegő örök, a tűz, a fény, a mérleg,
a billenő hegyen a tér sziklája áll,
mint mértani idom, amelybe zárva él egy
madár és énekel tízezer éve már.

Őrizz meg engem is, míg szelek hasogatják
a szívemet, szegezz a fák közé oda,
ahol ragyog a gally, mint rettentő igazság
s aranyként tündököl a tárgyak homloka.

Sinka István

Virrasztó

Elfúvom íme ragyogó
tüzemet s leheveredek itt a
dombok alatt
elnyúlva
s őrzöm az utakat és a csillagokat,
és sírok sokat érted, ó
ifjú éveim kertje, te bodzavirágos föld.
hova emlékeket és vágyakat hoztam
s most
pihenek csak rajta
az alkonyatban s látom: apám földjei
fényben állnak – s én
kiterítem nekik a lelkem és felnyitom előttiük a
Bibliámat.

Alkony, ha emlékekkel reánk riad

Mivé lesz, mivé tesz
ez az édes-éles-erőszakos
ézés-múlt? Félelemmé!?
Pusztán attól, hogy a nap
a nap múltán lement s lett sötét?
...azért mert a fények a magas ég színén
hirtelen összeestek?
– – – hiszen minden áldott alkony ilyen,
ugyanilyen és nem ijed meg
eléggé senki sem...
igaz, nincs is senki itt a közelben,
ne félj, te magad sem vagy jelen,
vagy mégis? Valakinek egyszer eljövendő
emlékezetében?

Szondi György

Karácsonyi pillangó

Beszállt az éj, földre vackolt
komor arany halleluja
csöndben zizeg a félszeg illat
betlehemi jászol pirkad
cirnos papír áhít, buja
szunnyad, fél som, vackor
rebben a szárny, verejtékcsepp
csirip, csörömp, jaj, szép
ékes születése még szebb
szakadozott feketeség
piheg, piheg
se gyertya se túlevél se
pillangó

Ág ággal

Színesbőrű testvéreim, szelíd fák,
mutattok olyan egyszerű,
gyönyörű példát!

Ág ággal egymásba fogódzva
akácfa, bodza,
fehér nyírfa, rézbőrű cser, juhar,
négerfa: büszke ében –
harag nélkül minden egy-sorsúval
éltek e közös ég alatt
egyforma fényben.

Az izgága szél hiába szaval,
uszít zsarnok vihar –
törvénytudók, ti,
akácfa, bodza,
ág ággal egymásba fogódzva,
fehér nyírfa, rézbőrű cser, juhar,
négerfa: büszke ében
harag nélkül minden egy-sorsúval
éltek e közös ég alatt
egyforma fényben.

Benyó Ildikó grafikája

Egy rúbái

Mondd, miért űzöd az örökkévalóságot?
Mi nyugtalanít? A végtelen nem nyitott
könyv; zászlók, kocsák, sírok mellett megy az út,
mely ha betér: véget ér s talán sose volt.

Csáji László Koppány

Jégár

(József Attila emlékére)

A fűszálak közül rám békaszemek lesnek;
Nőnek a virágok, zsugorodik a Föld.
Tekintetemmel agyamba furcsa jeleket festek
S érzem ahogy leheletem lassan testet ölt.

Haránthallgatások faltalan dobozba,
Csengettyű csillagok tört végtelenbe zárnak.
Most egy betű, egy hang földrengést okozna;
Holnappal hátamon nekimegyek a mának.

Egy pillanat – öröklét; illatos Indiákban időzöm.
Lehetne folyó is, mely visszhangzik és sóhajt,
Hullámmnyi hátán a megnyíló idő jön,
S engem pengeszemmel néz – mint szétrebbenő hajórajt.

Futnék, de már késő. Robbanva rohannék.
S játszanék még egy percet, bár zuhannak rám az árnyak;
Repülnék, szállnék, de egy távoli harang kék
Könnyei a csöndes múlt virághavába zárnak.

A jégablak közül kiemelek egy hangyát,
De álomba gördül reccsenve a hét ég.
Megfagynak ujjaim, s ha mások is hagyják
Köröttem dübörgő mozdonyra omlik a sötétség.

Mikor vezetnek az érzelmeink helyes döntésekhez

Avagy: És mikor nem?

Az érzelmeink csak akkor tudnak helyes tanácsokat adni, ha kiegyensúlyozottak és gazdagok. Mi kell ennek az eléréséhez? Függetleníteni kell magunkat a múlt érzelmeitől. A reflexvezérelt ember kiszolgáltatott, az élete törpe és szegény. Függetleníteni kell magunkat a jövő érzelmeitől is. Egy helyesen töltekező élet esetén rájövünk arra, hogy mi magunk is képesek vagyunk egyesülni az egész világgal, és ezáltal betölteni azt. A világot betöltve minden elénk kerülő helyzet a világ szeretetáramának egy törpe rezdülése lesz, amely pontosan azért került elénk, hogy a megoldásában magunkat fejleszthessük, és ebben a folyamatban örömminket lellessük.

Függetleníteni kell magunkat a gyűlölettől. A gyűlölet nemcsak azért pusztító érzélem, mert odakötöz bennünket a gyűlölet tárgyához, hanem azért is, mert olyan erős, hogy kiegészít mindent, amit csak a közelében talál. Függetleníteni kell magunkat a másikat kiszajátító szeretettől is. Az igazi szerelem a kiteljesedést nem lezárja, hanem a másiban való beteljesedéssel felgyorsítja. Függetleníteni kell magunkat a megrögzöttségeinktől. A valódi értékrend nem néhány megrögzöttség összessége, hanem egy helyességre törekvő élet egészének a lényege.

A világ részeitől való függetlenedés tesz minket képessé arra, hogy a megérezhessük és betölthessük a világ egészét, és megérezzük a világot behálózó és éltető szeretet egyetemességét. Ha távolodunk ettől, akkor a bonyolult helyzetek még sokkal bonyolultabbakká válnak, hiszen a világ egésze ezzel a nagyon egyszerű visszacsatolással is figyelmeztet bennünket arra, hogy ideje lenne végre változni kezdenünk. Ennek a változásnak a felismerésében és megélésében kívánok minden Olvasómnak nagyon sok örömet.

Kép-sorok

*megyek
csendesült
végtelenbe zárt
tudom mit jelent*

*a bánat
: láttam
az Újvilág
kirakatait*

*.....
és egyre fáj
valami régi
valami ősi
mély-magas*

*

*a HELY
amit ismerek
de kívül
nem találom sehol*

Ára van annak is...

*Látod?
Már nem is fáj
Tépett-szakadt-viseltes –
magad
Nem borzadsz
eleven sebeidet látva
Ára van annak is
hogy Istenhez közöd van
: az élet
mely az ígéret Édenéből
a Létből kitepelt*

Dau plutyé

(beás nyelvű mese)

O dátá-jrá, hungyé nu-jrá,
ájrá odátá on család. Ro
szárásj ászrá, kupij n-áve. N-
áve nyimik, nisj lyemnyé n-áve.

Fásjé odátá bájisicá pã cí-
gánu-j:

– Omulyé!

– Sjé?

– Du tyé-n pãduré, sí
ádã sjévã lyemnyé!

– Bényé.

Merzsjé omu-n pãduré,
ink-o vãzut o plutã. Dãgye
h-o tãjé áfãrã. Jãk-o szfãtit
plutã:

– Omulyé, nu mã tije
áfãrã, kã c-oj dã, sjé vij sji-
re.

– Sjé m-ij dã?

– Du, dã-ntrãbã pã cí-
gãnkã-c!

Sz-o lat fugã ákãszã
omu.

– Á bájisicã, sjé hã sjo dã
lá plutãjé?

Íj szpunyé sjigogyi, kum
o umblãt. Mujere-j k-ãnti
rĩgye. Jãrã-j szpunye omu,
na átunsje zĩsje: „L-oj ãnsjirkã
pã omu.”

– Hã-j zĩsj, kĩt hã-m gye
ocãrã ástyé, ku sjé pot fãsjé fok.

Na, bényé. O mérsz ákã, sí
mãj-mãj totu hudvãru-j umplut
dã ástyé.

Átunsje muzsje ku jél cí-
gãnkã-j, dã sjé numã ástyé o
dãt, hã sjejé sí lyemnyé.

Bényé. O mérsz. Jãr o szfã-
tit. Fãsjé pã lyémn:

– Lyémnulã!

– Sjé?

– O zĩsz cígãnkã-m, kĩt szã
vju lá tyinyé-nnapoj, sí hã sjo
dã lá tyiny sí lyemnyé dã fok.

Bényé.

– Du ty-ákãszã, kã ás-a fi!

O mérsz. Ákãszã-jrá umplut
hudvãru dã lyemnyé.

N. László Endre: Aranymosó cigányok

Bényé. O trikut o zuã, dauã,
jãrã j-o szfãtit cígãnkã-j.

– Omulyé! Du tyé lá lyém-
nulã, hã-m sjéj o áltã kãszã.

Bényé. Na, merzsjé lá lyémn
jãrã.

– Lyémnulã!

– Sjé?

– Dã zĩsjé cígãnkã-m, kĩt
hã sjo dã lá tyiny o kãszã delye
nauã.

– Binyé. Du ty-ákãszã, kã vij
ãve o kãszã nauã.

O mérsz ákãszã. Kãszã nauã-
jrá, sjigogyi tyisztilit, miszilit
sjigogyi.

Bényé. O lunã dã zĩlyé, on áj
dã zĩlyé-szrã ákulo.

Fãsjé cígãnkã-j:

– Du ty-ãnnãpoj lá lyémnu-
lá, hã-j zĩsj, dãkã nu m-o dã o
pãlotã, l-ij tije áfãrã!

Merzsjé. Szpunyé jãrã,
sjé, kum áj.

Fãsjé lyémnu:

– Mã dã mult n-ãj foszt
ãisje, d-ãje ãc da o pãlotã.

Binyé. J-o dãt o pãlotã.

S-ákulo-szrã on áj, doj
ány, dãp-ãje jãrã-j fãsjé cí-
gãnkã-j:

– Du tyé lá lyémnulã, sí
hã-j zĩsj, kã jo ám dã gĩnd hã
mã urulkudész kã pã lume,
cãrã, pã totu pãmĩntu.

J-o szpusz lu lyémn, sjé,
kum áré dã gĩnd.

– Á – fãsjé –, urtãsji
mój! Álã nu merzsjé! Styij,
sjé? Tyi-j dusjé ákãszã, sí
maj vij vigye, sjé vij áve!

Merzsj-ákãszã, jãkã vegye,
nisj hudvãr, nisj kãszã, nyi-
mikã, nisj pãlotã, nyimikã.
Numã-n hudvãr ájrá on lyémn,
o plutã delye. Styij?! Sí ájrá pã
jél on kãkuk, álã tot szfãte.
Kum aszunsz ãn hudvãr, sí jél
sz-o fãkut on lyémn, s-on kã-
kuk delye. Unu-jrã cígãnkã-j,
unu-jrã jél.

Inkã s-ãku kãkukulestyé,
dãkã n-o vinyit jãrnã.

E muglya thaj o kham

(Köd és fény)

Jekh detehara, kana o Ricco andej shkola zhalas, kasavi bari muglya mukjaspe tele pej cini pesta ke chi dikhlas khanchi. O shavo korkoro ande bari muglya, so jokhar: varikon astardas lesko phiko.

O Ricco palpale dikhlas. Vi sama leske pasha baro drom so tordyolas kopachi kodoleski kranzha reslas leste.

Thaj pa na but vi leste vorbindas.

- Kaj zhas cino shavo?
- Andej shkola.

– Thaj kothe rakhes ande kadi bari muglya? (Thaj pe kadi tele peline duj patra.)

Thaj o Ricco kade las sama ke kado le kashteske pharo pelas.

– Brigako san? – pushlas o shavo le kashtes.

– Chaches brigako som.

– Sunus tye patra?

– Na, na kodol. Ke pes primavera nyeve zeleni baronma.

– Thaj atunchi pahos tu? – Pushlas o shavo.

– Na ke thulij muri korca thaj kodi sama lel pe ma.

– Zhanav aba sostar san brigako! Andaj e muglya.

Andaj e bari muglya.

Le kashteske kranzhi anda shero kernas ke chachesi. Anda kodi andas muglya ke me zhanav so-j kodi. Kodi kamav te phenav tuke. Ke e luma pherdi-j nasulimasa. Thaj e muglya andaj le manushengo jilo e but briga. De sar kadi avri phendas o kasht, e muglya lokhes zhalas-tar. Thaj o kham opre ushtyilas. o Ricco opre cipindas: o kham so si?

O kham nashavel e muglya! E voja pale nashavel e briga so ande le manushengo jilo si.

Boldasles: Balogh Attila

Rostás-Farkas György

Pinzharde droma

Pinzharde droma, pinzharde thana akorde phirde amare nipura. Ando vesh kiravnas, haj loli mol phenas, buteste von kade trajinas.

Lenge romnya sa shaj haj mas kiravnas, e rom ande forura kinenas haj biknenas buteste von kade trajinas.

Le terne jekhavres de shavore lenas, o abav atunchi jek kurko inkrelas, ande cerni pala kadi vi len Than kerdyolas – buteste von kade trajinas.

Andro Loleshtye

Krechuno

Ande terno jivend bashon le bradura le opre zubuno, kode zhatar numa.

Trosnayves pe plaj: tato dikhlo phande, baxtalo nyevo bersh bishav le malyange.

KÖZÖS ÚT

AZ ADVENT

Az Adventben nincs hiba.
Sóvárogra várjuk a valódit.
De az Érkezőt nem ismerjük fel;
s helyette dicsérjük, aki lódit.

Az Antikrisztus cifra névjegyét
színes bakelit-tálcán kínálja –
az Égi Küldött a küszöbön ül,
hogyan hívják, arra várva.

Jöjj el, jöjj el... ahogy már eljöttél,
megölettél, ki sosem öltél.
Mégse haltál: feltámadtál,
a vég ellen gyógyírt adtál.
A csalónak kívül tágasabb;
bennünk sültöt föl már a Nap.

Wass Albert

Mert nem voltál velem

Nem voltál velem,
pedig oly szépen jött az este:
szelíden, mint a szerelem.

Fütyörésző szél indult esti útra.
Legényesen. Kék hegy-leányok várták.

Nótás aratók jöttek a mezőkről,
és a szívükből messzire dobálták
a vidámságot és az életet.

De nem voltál velem... s az arcokon
hiába simult ma minden redő:
a dombon szürke ködruhában állt

s komoran hallgatott a temető.

KÖZÖS ÚT

Karácsonykor

patyolatos havaktól
a fenyők roskadoznak
a királyok betlehembe
titkos úton bandukolnak

zsványok csúf lábnyma
szűz hó gyolcsát bemocskolja
a patyolat-erdőt fölverik
a szörnyű rontást elrendelik

karácsonykor pille havak
a kisedek köré lehullanak
apró láb és csöpp kéz előtt
sűrű sövényként ringnak ottan

ringnak ottan őelőtte
messze döng a gazok lépte
háza csupa ezüst tajték
döggé lesznek heródesék

Szepesi József

Ahol az éjszaka

Hová nem világít
lámpa lángja:
árnyék lapul, az
est homálya.

Ahol az éjszaka,
ott az álom –
valóság: rongyos
szalmazsákon.

Cigányul siratják
még a lámpát.
Meggyújthatom-e
én a lángját?

Kadzsím és a láthatatlan ember

Esodálatos éjszaka volt. A Hold egy hatalmas aranykorong.

Káprázatos, megmagyarázhatatlan jelenségnek tűnik. Fényével belopja magát az emberi tudatba és...

Kadzsím egy más világban ébredt fel az éjszaka kellős közepén. Hosszú éveken át vándorolt keresztül-kasul a nagyvilágban. Titokzatos emberi magatartásáért bizony sokan meg is szólták, de voltak, akik csodálták. Kadzsím rájuk sem hederített. Úgy tett, mint aki süket és vak. Jól tudta, hogy bizonyos típusú embereket jobb messziről elkerülni, mint feleslegesen bajba kerülni. Okos döntés! – sokszor ismételte magában.

– Mi is történik a világgal? – sóhajtott fel hangosan.

– Ezt a világ minden népe tudni szeretné. – Szólt meg válaszként egy ismeretlen hang a láthatatlanból.

Kadzsím nem ijedt meg. Egy röpké pillanatig csendben maradt, azután rögtönözve megszólalt:

– Igazad van. De miért nem jössz hozzám közelebb, hogy lássalak? – érdeklődött Kadzsím.

– Itt ülök melletted, ha úgy tetszik. Ám megérinteni nem

tudsz, és én sem téged. Láthatatlan vagyok. De én ismerlek és látlak téged – válaszolt a láthatatlan. Kadzsím ura lett a helyzetnek, mert rögtön beszédbe elegyedett a láthatatlan emberrel.

Pató Ibolya rajza

– Tudod-e, hogy én ki vagyok? – kérdezte bátran Kadzsím az idegentől.

– Természetesen. Emlékeztetek, az imént mondtam, hogy ismerlek. Kadzsímnak hívnak, és az a cigányfiú vagy, aki elindult megkeresni az igazságot, magyarázatot arra, hogy népe miért kegyvesztett az Úr előtt. – válaszolta vehemesen a láthatatlan idegen.

– Ez valóban így van! – ismerte el Kadzsím. – De még

mindig nem tudom, hogy te ki vagy? E titokzatosságot nem tudom mire vélni, de nagyon remélem, hogy hamarosan elárulod.

– Ki vagyok én? Most nem ez a fontos. A lényeg, hogy úgy tűnik, mintha te önmagaddal beszélgetnél. Hát nem érdekes? Választ akarsz kapni mindarra, ami most a lelkedet nyomja. Csak-hogy... – nem fejezte be gondolatát a láthatatlan. Csend következett. Kadzsímnak úgy tűnt, ismét egyedül van. Kezdte hinni, hogy valóban úgy van. E felismerés arra készítette, hogy hosszan beletekintsen az aranyfényt ontó holdkorong kellős közepébe. Közben arra gondolt, milyen csodálatos volna, ha népe végre-valahára egy olyan otthonra lelne, ahol bizonyíthatná hazaszeretetét. Mert a haza szeretete tudatunk legmélyén nem hagy bennünket nyugodni.

– Érdekes gondolatmenet – szólt meg Kadzsím nagy megdöbbenésére a láthatatlan ember.

– Honnan tudod, hogy mire gondoltam az imént? – kérdezte csodálkozva Kadzsím.

– Ne légy türelmetlen! Majd ha befejezzük a beszélgetésünket, akkor elárulom neked, hogy miért is vagyok olyan ti-

tokzatos – válaszolt mosolyt sejtő hangon az idegen.

– Tudod, évekkal ezelőtt azt álmodtam, – folytatta Kadzsím –, hogy a föld valamely szigetén él egy nagy palotában az igazság. Az igazság, mint emberi lény, a legtöbb esetben megoldja azon emberek gondjait, akiket igazságtalanság ért. Annak, aki arra vállalkozik, hogy találkozzon vele, nagyon sok akadályt kell leküzdenie. Nekem úgy tűnik, hogy az akadályok sokaságába kerültem, s nem találok a kiutat – fejezte be Kadzsím elcsukló hangon.

– Az igazsággal találkozni és az igazságot meglelni nem könnyű dolog! Néha úgy érezzük, nagyon messzire kell mennünk azért, hogy érezzük azon emberek közelségét, akiktől eltávolodtunk – az ismeretlen hirtelen abbahagyta mondani-valóját, s úgy tűnt, azonnali választ vár Kadzsímtól.

– Igen, találkoztam vele. Ma, holnap és holnapután is – válaszolt erélyes hangon a láthatatlan.

– Ne haragudj, de én már több éve kutatok utána, de nem volt szerencsém találkozni vele. Pedig szeretném neki elpanaszolni népem fájdalmát. Hazátlanságát. Meggyaláztatását. Az emberi szeretetért kívánnék szót emelni. – Kadzsím nem tudta tovább folytatni, mert torkán elcsuklott a hangja és könnybe lábadt a szeme.

A csend egy pillanatra annyira felerősödött, hogy hallani lehetett a fűszálak suttogását,

a hangyák szorgos cipekedését. Megvirradt.

– Kadzsím, azt tanácsolom neked, hogy hagyj fel ennek a szinte feleslegesnek tűnő, árkon-bokroni vándorlással. Az igazságot nem jó helyen keresed. A cigányoknak tudatosítaniuk kell, hogy az igazság megfoghatatlan. Ezt úgy értem, hogy nem lehet láncon karóhoz kötni vagy borbélyhoz vinni. Az igazságot nem oszt-hatja, és nem is képviselheti egyetlen ember a földön. Igen, tudom mire gondolsz most... Azt is tudom, hogy megérted. Az igazság mindannyiunk jutalma az Úrtól, amennyiben kiérdemeltük azt. Az igazság bennünk lakozik. Életünk iránytűje. Ezzel a tudattal ma, holnap és holnapután így le-

szünk boldogok. Így leszünk állampolgárok és jó hazafiak. Engem ne szólíts többet. Én nem létezem. Az én hangom a te hangod. Az én gondolatom a te gondolatod. Most már ismered az igazságot, és tudod, hogyan kell választ adnod népednek a megaláztatásra, hazátlanságra – fejezte be megnyugvó hangon beszédét a láthatatlan ember.

Kadzsím nem szólította többé a láthatatlan embert. Hitte, hogy többé nem hallja őt. Megértette az önmagával folytatott párbeszédet. Értette az éjszaka üzenetét. Mert hiszen az álmanak köszönhető, hogy most már megtalálja helyét a világban. Tudja, hogy az igazságot csak akkor lehet védelmezni, ha azt igaz ember teszi.

Tandari Éva

Vallom magam...

Vallom magam Magyarnek és vallom magam Cigánynak Vallom magam Embernek és vallom lélek-árnyak.

Vallom magam gonosznak és vallom magam angyalnak vallom magam rabnak és vallom örök-szabadnak.

Vallom magam ékes szónak és vallom fájó némaságnak – de bárminek is vallom magam, nem vagyok sem több, sem kevesebb mint Te: – Isten bevallott Álma...

A hatalom bűvöletében

(Részletek)

Hatalom és szolgálat. Olyan ambivalens fogalmak, amelyek egymást erősíthetik, gyengíthetik és a másik kioltását, megsemmisítését segíthetik, készíthetik elő egy-egy újabb fellépő politikai erő, mozgalom, vezetés számára. Ez tapasztalható, e praxis filozófiai irányzat érvényesítése kezd mindinkább nyilvánvalóvá válni a különböző, a cigánymozgalmat irányító, a fő és a részérdekeket képviselő Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat mint vezető testület, a Cigány Polgárjogi Mozgalom és a Roma Parlament esetében. Ez a hármas erővonal látszik felsejleni, kibontakozni, s igyekszik mindegyik a saját politikáját és taktikáját érvényre juttatni a különböző pártok holdudvarába húzódva. Valamennyi szinte csak felülről, s a külső ideiglenes szimpatizánsokra számít ma is, s az a sokat hangoztatott elv, mely szerint a cigányság nem kormánypárti és nem ellenzéki, hanem cigány párti, már csak szlogen marad. S ha ez érvényesül a jövőben is, akkor a roma ügy tovább vegetál, s szülehetnek ilyen-olyan kormánycsomagok, határozatok, koncepciók, érdemi, átfogó intézkedés nem történik a jövőben sem.

Miért nem? Elsősorban azért, mert a koncert, a hatalomért folyik a csatározás: ki, melyik mozgalom az, s főleg kik azok a cigány politikusok, amelyek illetve akik önzetlenül képesek szolgálni a roma ügyet? Teoretikus kérdés: hol van a hatalom érvényesítésének a határa, meddig terjedhet, amíg az szolgálat. Nehéz, szinte már-már lehetetlen azt az erkölcsi, etikai mértéket megtalálni és megtartani, amelynek érvényesítése révén a cigány mozgalmak politikai vezetői, elsősorban a meghatározó személyiségek ne kerülnének a hatalom mámorába, s közülük még azok is, akikre korábban felnézett a cigány társadalom, csalhatatlannak ne gondolnák magukat. Noha némelyiküket besározta, becsületében sértette a másik, vagy a cigány és társadalmi közvélemény. Hogy okkal-e vagy sem, most ne firtassuk. Akadnak közöttük olyanok, akik mennybe mentek, mert asszisztált hozzá valamelyik párt, s aztán mint a hullócsillagok, úgy semmisültek meg. Mert ejtették őket. Kényelmetlenné váltak pártjuknak esetleges szókimondásuk, a cigány ügyet következetesebben szolgálni próbáló politikálásuk miatt. Mások hasonló

úton járnak. Látják-e a végét, hogy ez hová vezet? Nem hiszem. Egyes cigány értelmiségi vezetők viszont hiába felkészültek, ha emberi tartásukkal, viselkedésükkel nem szolgáltak rá az istápolásra. Ott vannak talonban, és parkoló pályára állítva, merthogy soha nem tudható, mit hoz a sors, mit hoz a jövő. És van kihez nyúlni, kit előhúzni a talonból. És van, vagy akadnak olyan hatalmon lévő cigány vezetők is, akik belekóstolnak a hatalomba, és elfelejtik, honnan jöttek, kit szolgálnak, kinek köszönhetik, hogy a piederasztálra emelték. (...)

Sokféle aspektusból lehet megközelíteni a hatalom fogalmát, s vele összefüggő gondolatokat. Ezúttal a nagy francia gondolkodó matematikus-fizikusra szeretnék utalni, aki olyan mélységében egyszerűen közelített a fogalomhoz, amelyet érdemes valamennyiünk figyelmébe ajánlani. Ezt mondja: „Az ember minden jel

szerint gondolkodásra teremt: ebben rejlik emberi méltósága s minden érdeme.” A hatalommal való visszaélés lényegében az emberi méltóság ellen való véték. Soha senki ne gondolja, hogy ő őrzi a bölcssek követ, s amit ő mond és gondol, az az igazság. Mert az igazság sokkal mélyebb, sokoldalúbb, s megközelítése, megismerése az objektív valóság megismerésével jár, a gnoszológia törvényei alapján, annak alkalmazásával. Senki nem csalhatatlan, csak az, aki a hatalomtól megrészegülve annak képzele magát! Az ilyen felfogás veszélyes, mert a vezetést és a vezetőt megfosztja erejétől, elveszíti a kontrollt, beképzeltté, csalhatatlanná válik.

A hatalom elvakíthat, kiöli az emberből a reális életszem-

léletet, a valóság megismerésére való törekvést, s nem a létezőt látja, nem a valót, hanem amit szeretne. Ha ez a szemlélet nyomja rá a cigány vezetésre a bélyegét, jaj annak! (...)

Sok fontos következtetést mellőzve engedtessek meg, hogy néhányra utaljak. Ismét bebizonyosodott: nem vesznek bennünket komolyan! Egyetlen roma vezetőt sem! Hogy miért nem? Bizonyára az is belejárt, hogy a roma vezetők sem nézik egymást semmibe! Egyikük-másikuk csak gizdáskodni tud, koldulni, s megjátszani a nagyromát, a hatalommal rendelkező politikust. És attól tartok, hogy ez a szellemiség a jövőben is megmarad, érvényesül. Olyan ez, mint a 22-es csapdája. Amíg egy generáció, egy távlatokban és reáli-

san gondolkodó és elkötelezett roma politikusi értelmiség színre nem lép.

Élhet valaki a hatalom bűvöletében. Ám csak addig, amíg megengedik neki: a mindenkori hatalom/kormány és a romák. Fel kéne szabadulni már – vallom a költővel. Félretenni mindent, ami akadályozza, hogy a legalapvetőbb kérdésekben közös nevezőre jussanak a cigány politikai vezetők. Ez politikai akarat, történelmi küldetésünk felismerésének a függvénye. Különben elveszünk!

Meddig marcangoljuk még magunkat, meddig élünk annak a hatalomnak a bűvöletében, amely nincs is, s csak a roma társadalom valódi felszabadításával érhető el?

Ki adja meg a választ?

Lakatos Menyhért

Édeni álmok

*Kiégett sorsok Időtlen Éjszakáiban
üres, gondnélküli világ nyüszít.
Csalogányszájú napok suhannak
a feketegubás éjjél üvegszilánkos
ostora elől.*

*Fejetlen démonok kacaja dörren
lila hajnalok torkolattüzén,
hol meztelen talpak suhogása zúz
béna csendet.*

*Riadt búzavirágkék mezőben
izzad a halál,
hervadt tüdők kövekre köpött tallérjáért.*

Rác Lajos

Hit és álmom

*Apámtól örököltem
A gerinc egyenes hitét
Anyámtól az álmom ívét
S a beszédes csöndet
Hitemnek lett gerincsérve
Mely sokáig mankóval járt
S az álmom törött szárnyát
A bölcs csönd nem értette*

* * *

Egy mondat a zsarnokságról

Hol zsarnokság van,
ott zsarnokság van,
nemcsak a puskacsőben,
nemcsak a börtönökben,

a csöndet
növelő néma könnyek
zuhatagában,
táguló szembogárban,

mert zsarnokság ott van
jelenvalóan
mindenekben,
ahogy a régi istened sem;

nemcsak a vallatósobákban,
nemcsak az éjszakában
kiáltó ór szavában,
ott zsarnokság van

az van az éjben halkan
sikló gépkocsizajban
meg abban,
megállt a kapulajban;

mert zsarnokság van
az óvodákban,
az apai tanácsban,
az anya mosolyában,

nemcsak a füst-sötéten
gomolygó vádbeszédben,
beismerésben,
rabok fal-morse-jében,

abban, ahogy a "halló"
közben – érzed – a kagyló
csöndjén keresztül
figyel egy idegen fül;

abban, ahogy a gyermek
dadog az idegennek,
ahogy, mielőtt súgtál,
hátrafordultál,

nemcsak a bíró hűvös
ítéletében: bűnös! –
ott zsarnokság van,
nemcsak a katonásan

nemcsak a telefondrót
közt vergődő Laokoon-mód:
vonat, repülő, sínpár,
gúzsbog, kötélzár,

nemcsak a szögesdrótban,
nemcsak a könnyusorokban
szögesdrótnál is jobban
bénító szólásokban;

pattogatott "vigyázz!"-ban,
"tűz"-ben, a dobolásban
s abban, ahogy a hullát
gödörbe húzzák,

mert zsarnokság van,
nemcsak a talpra álltan
harsogott éljenekben,
hurrákban, énekekben,

az ott van
a búcsúcsókban,
ahogy így szól a hitves:
mikor jössz haza, kedves,

nemcsak a titkon
félig nyílt ajtón
ijedten
besuttogott hírekben,

az ernyedetlen
tapsoló tenyereken,
az operában,
a trombitában,

az utcán oly szokottan
ismételt hogy-vagy-okban,
a hirtelen puhábban
szorított kézfogásban,

a száj elé kapott ujj
"pszt"-jében, hogy ne mozdulj,
hol zsarnokság van,
ott zsarnokság van

ott van az utca sarkán
az éppoly harsány –
vígán vagy kongó zordan
feszülő kőszoborban,

ahogy egyszercsak
szerelmed arca megfagy,
mert ott van
a légyottban,

nemcsak a rács-szilárdan
fölrakott arcvonásban
s e rácsban már szótlán
vergődő jajsikolyban,

az van a derűtelen
tarkálló képteremben,
külön minden keretben,
már az ecsetben;

nemcsak a vallatásban,
ott van a vallomásban,
az édes szómámorban,
mint légydög a borodban,

mert álmaidban
sem vagy magadban,
ott van a nászi ágyban,
előtte már a vágyban,

vonat kereke, hallod,
rab vagy, erre kattog;
hegyen és tavak mellett
be ezt lehelled;

mert mikor ledobtad;
el nem tapodtad;
így rád is ő vigyáz már
gyárban, mezőn, a háznál;

mert szépnek csak azt véled,
mi egyszer már övé lett;
vele hevertél,
ha azt hitted, szeretted,

cikáz a villám, az van
minden váratlan
zörejben, fényben,
szív-hökkenésben;

s nem érzed már, mi élni,
hús és kenyér mi,
mi szeretni, kívánni,
karod kitárni,

tányérban és pohárban,
az van az orrba-szájban,
világban és homályban,
szabadban és szobádban,

a nyugalomban,
a bilines-unalomban,
a záporzuhogásban,
az édig érő rácsban,

bilincseit a szolga
maga így gyártja s hordja;
ha eszel, őt növeszted,
fiad neki nemzed,

mintha nyitva az ablak
s bedől a dögszag,
mintha a házban
valahol gázfolyás van,

a cellafal-fehéren
bezáró hóesésben;
az néz rád
kutyád szemén át,

hol zsarnokság van:
mindenki szem a láncban;
belőled búzlik, árad,
magad is zsarnokság vagy;

ha magadban beszélgetsz,
ő, a zsarnokság kérdez,
képzletedben
se vagy független,

s mert minden célban ott van,
ott van a holnapodban,
gondolatodban,
minden mozdulatodban;

mert már miattad dermed
dacba a gyermek,
s lesz az öledben ringó
feleség ringyó;

fönt a tejút is már más,
határsáv, hol fény pásztáz,
aknamező; a csillag:
kémlelő ablak,

mint víz a medret,
követed és teremted;
kémlelődsz ki e körből,
ő néz rád a tükörből,

vakondként napsütésben
így járunk vaksötétben
s feszengünk kamarában
futva bár Szaharában;

a nyüzsgő égi sátor
egyetlen munkatábor;
mert zsarnokság szól
lázból, harangozásból,

ő les, hiába futnál,
fogoly vagy, s egyben foglár;
dohányod zamatába,
ruháid anyagába

mert ahol zsarnokság van,
minden hiában,
e dal is, az ilyen hű,
akármilyen mű,

a papból, kinek gyónol,
a prédikációkból,
templom, parlament, kánpad,
megannyi színpad;

beivódik, evődik
velődik;
töprengenél, de eszmét
tőle fogan csak elméd,

mert ott áll
eleve sírodnál,
ő mondja meg, ki voltál,
porod is neki szolgál.

hunyor-nyitod a pillád,
mind az tekint rád;
mint a betegség,
veled megy, mint az emlék,

néznél, de csak azt látod,
amit ő eléd varázsolt,
s már körben lángol
erdőtűz gyufaszáלבól,

A hegyászó is... (- közelít -)

(Item Rostás-Farkas György)

„Teremtőnek látszhatik a művész...”
(Weöres Sándor: A vers születése)

ha a Teremtő úgy akarja
a művész felmagasztosulhat
és látszólag megerősíti a tudatot
az akarat alkotássá merészül
vagyis valamiképp annak vetemül
meglátni a másik szemében a lehetőséget
a laza léhaság mágnese törekvéseit
a hegyászó is hasonlatokkal él
elérhetetlen csúcsokat közelít
menet közben szakít a szokásokkal
a titok raktárkészletéből táplálkozik
tartósított ögrömeit fosztogatja
az adott pillanatot emeli szívünk fölé
ha nem így van, ne is lássuk a vágyunk közepét
A tűzpontosított lét türelme fogytán
gerjesztett gondjainkat még ki érti meg?
vállalkozásunkhoz elengedhetetlen a múlt
a ma könnyörtelen keresztrefeszítése
a vajúdo vezérelv megkönyékezése
Romani Kris – hitünkhöz visszatérés
a közös haza bűvkörének bővítése
megalázkodás nélküli becsületből
a hűség huzatos jutalmából
a jobból jutna is maradna is
átmenthető három bot
örökségül...

„olyan örökséget hordozok
mely megmagyarázhatatlanul javamra
és ellenemre van.”

(Mócsi Ferenc: Kezdet)

Mócsi Gábor

Hamis mosoly

Téged kereslek minden arcban,
Szembe köpsz, Te halhatatlan.
Valós sem vagy, csupán túl erős
Kimondhatatlan, lélekfeszítő.
Hazugság itt minden, nem más
Hazudok én is, ki a hibás?
Romlott vagyok, tán már menthetetlen
Itt ragadtam, elsüllyedtem.
Elmosódik a cél, nem is látok
De a kihívástól nem hátrálok.
Támad az alattomoság Ördöge,
Jézus már elment jó ideje.
Villódzó összevisszaság,
Keszé-kusza a kijelölt lét-sáv.
Örömtelen őszöm, telem
Tavasszal újra hajtok, remélem.

Mária szeretete

Együlölettel teljes világban, amikor minden percen új s még újabb ordas eszmék uszznak ránk, nem eshet elégszer szó róla. Sajnos századunk szellemi pestise, a fasizmus – melyről azt hittük, hogy 1945-ben sikerült végre kiirtanunk – újjól felütötte fejét.

A szeretet ünnepe azonban a nemzet életében is egy új korszak kezdetét jelentheti. Ragadjuk meg tehát ezen alkalmat a mesterségesen szított gyűlölködés, meg nem értés, feszültségek feloldására!

Ha már a rendszerváltás nem hozta meg a hön óhajtott jobbulást, talán a 2000 éves kultúra ünnepe képes meglágyítani az egymáshoz feszülő indulatokat. Hiszen a jelképekben – mint például a betlehemes játékban is – az egész család jelen van, s éppen ezért az egységért, osztatlanságért tekintjük a szeretet ünnepének. S ahogy a hajdan volt betlehemi család egyik tagja sem fekete bárány, úgy a nemzet nagy családján belül sem lehetnek háttérbe szorítottak, kirekesztettek, számkivetettek.

Talán az sem véletlen, hogy az Anyát, a teremtő, szerető anyaságot is éppen ezzel az ünneppel kapcsolatban emelte égi magasságokig a kereszt-

ténység, s ez oly mértékben igaz, hogy Magyarországon önálló kultusza fejlődött ki: Mária-kultusz. Különösen kedves ez nekünk, romáknak, hiszen hazánk Mária országa, a cigányok minden évben tömegesen zarándokolnak a magyarországi Mária-kegyhelyekre.

Testvéreim! Az elkövetkezendő időben nincs más dolgunk, mint szembehelyezni az embertelenséget az emberséggel, a gyűlöletet a szeretettel, a kirekesztést a befogadással, hiszen nem lehet szabad az a nép, amely más népeket, nemzetiségeket jogfosztottá, rabszolgává tesz.

Ahogy József Attila tiltakozott vagy fél évszázada partatlan és esztelen terror ellen:

„Arról van szó, ha Te szólsz, ne lohadjunk,
de mi férfiak férfiak maradjunk.
S nők a nők, szabadok, kedvesek.
S mind Ember, mert az egyre kevesebb...”

Mindenszentek

Halld, Alászálló! Hádész birodalmát
nem csak őseid lakják, de minden túllépett Éned is.

Álldogálunk még kicsit

a túlélők

bűntudatát

szaggató szélben

csorog a viasz

a dermedt emlékezés

is enged

csorog a viasz

könnyecseppek

tolakodnak

a hűvös arcra

csorog a viasz

nyelvünkön hamvad

az ima

aztán megindulunk

haza

egyre

haza

hol az óra ketyegéséhez

igazodik a szív.

Kali Sara

A keresztény tradíció szerint, Jézus halála és feltámadása után 42-ben a rómaiak kiűzték Palesztínából a Jézushoz közelálló személyeket. A Szent Szűz nővére, Mária Jacobé és Mária Salomé – az előbbi az ifjabb, utóbbi az idősebb Jakab apostol édesanyja –, Mária Magdolna, és Mária Salomé egyiptomi szolgálója valamit Lázár, Márta és Maximin szálltak egy vitorla és evező nélküli hajóba.

Viharos tengeri utazást követően Provence-ban értek partot. A Rhone deltájában, Camargue közelében, szenvedtek hajótörést, azon a helyen, ahol, később a Sancta Maria Monostor de Ratis felépült. (A *ratis franciául bárkát jelent*). A monostor mellett lévő kis falut elnevezték Sancta Maria Ratis-nak, vagyis Szent Mária Bárkájának. Később a település a Saint' Marie de la Mer, a Tengeri Szent Máriák faluja nevet kapta.

KALI SARA, A FEKETE SÁRA

Ki is valójában Sára, vagy ahogy megkülönböztető jelzővel nevezik; a Fekete Sára? Személyét olyan rejtély övezi, amit a mai napig nem sikerült megfejteni.

A roma tradíció szerint Kali Sara (a Fekete Sára) közjük

való, vagyis cigány, aki egy előkelő cigány népcsoport tagjaként a Rhone partján élt, ott, ahol ma Aigues Mortes városa található (a *Kiszáradt Vizek Városa, mivel a Rhone visszahúzódott, hátrahagyva a mocsarakat*).

A legenda szerint Kali Sárának látomása volt, mely az egész életét megváltoztatta. Ebben a látomásban azt hallotta, hogy azok a szentek, akik jelen voltak Jézus Krisztus halálánál és feltámadásánál, hamarosan a Camarguei partokhoz érkeznek. A mediterrán tenger partján álló Sára messziről meglátott egy nehézségekkel küzdő bárkát, mely már süllyedőben volt. Szent Sára a vízre dobra ruháját, mely tutajjá változott, és ezzel a tutajjal Sára a bárkához ért. A szentek a tutajra szállva, megmenekülve elérték a szárazföldet és megkeresztelték Sárát, Kali Sara néven.

Egy másik feltevés szerint a Rhone deltájában egy kis szigeten volt egy Artemis d' Ephése tiszteletére szentelt templom. Stabon görög történész szerint (*Krisztus előtt 60*) ez a hely fogadta a Szent Máriákat. (A *görögök (les masaliotes) alapították Marseillet, régi nevén Masiqlíát*).

A legenda más változata szerint Kali Sara a két Mária egyiptomi szolgálólánya volt. Egy állítólagos apokrif evangélium szerint ő is tanúja volt a feltáma-

Katarzyna Pollok textilképe

dásnak, és együtt érkezett meg a két Máriával Provence-ba.

Lehetett Sára egyiptomi is, egy líbiai kolostor főnöknője, akinek az ünnepét július 13-án tartják. De lehetett perzsa is, aki a két Máriával és Mártával vértanúságot szenvedett, és relikviájuk elérte Gallia partjait.

Senki sem tudja, ki is volt valójában Szent Sára, és azt sem, hogy kultusza hogyan maradt fenn Saint' Marie de la Meer faluban. A cigányok szerint ő a Kali Sara, a Fekete Sára. Ez az elnevezés egyszerre jelent cigányt és a feketét.

Személyének tisztelete sok rokon vonást mutat az indiai Kali, és az egyiptomi Isis kultusszal egyaránt. Dél-Franciaország ezen vidékén, ahol a föld mágneses kisugárzása különösen erős, külön síremléssel, szentelt kúttal, a fekete szoborral őrzik emlékét „gyermekai” a cigányok, a gitánok, a romák és mindazok a hívők, akik eljönnek, hogy kifejezzék a szeretetüket és a csodálatukat.

A FEKETE SÁRA KULTUSZA A „TENGERI SZENT MÁRIÁK” VÁROSÁBAN

Szent Sára szobra feketére festett gipszből készült, a zarándokok és hívők simogatásától sok helyütt már világos foltokkal.

A kegyeletére emelt kriptában imádkoznak hozzá. Itt állandóan égnek a gyertyák és különös erővel érezni a Föld mágneses vonzását. A hívők mezítláb mennek a kriptába, hogy érezzék és átvegyék a földből kisugárzó erőt. A kegyeszoborhoz érve, megsimogatva, s belenézve a szemébe, a Fekete Sára átadja mágikus erejét.

A természet erejének erős, ősi hagyománya vonzza a cigányokat, gitánokat, romákat, hogy elzarándokoljanak Saint' Marie de la Mer-be.

CIGÁNYOK ÜNNEPE

A Fekete Sára ünnepét május 24-én tartják. Ezen a napon, „Éljen Szent Sára!” felkiáltással viszik a kegyeszobrot a tenger felé. Ez az út – a cigányok útja a tenger felé –, mintegy misztikus zarándoklat Isten felé.

A szobor lent a kriptában, egy teljes éven keresztül mintegy feltöltődik a Föld mágneses erejével. Amikor belemártják a Földközi tenger vizébe, szinte kiprovokálja a depolarizációt és megújulását.

A hívek összes fájdalmát, szenvedését – amit év közben imáikban a Fekete Sára gondjaiba helyeztek –, mintegy lemossa

a tenger vize. (A *víz a megtisztulás szimbóluma, Keresztelő Szent János is megkeresztelte Jézust a Jordán vizében.*)

Május 25-én, a reggeli szentmise után, a szimbolikus „bárka”- fedélzetén Maria Salomé, Mária Jacobé és Fekete Sára szobraival –, lovas öröktől (*gardian*) és cigány hívőktől kísérelve elérkezik a tengerhez. Azok, akik viszik a bárkát, lassan bele gázolnak a tengerbe, jelképesen felidézve a hajdani történetet, a Szent Máriák érkezését. Ez a Szent Sára ünnep rituáléja.

Hogy milyen érzést vált ki az emberből, amikor belépünk a millió gyertya fényétől megvilágított templomba, és lemegyünk a kriptába, az szinte elmondhatatlan. Csak ezután következik a még felemelőbb érzés. Amikor a Szent Sára szobra előtt megáll az ember. A kegyeszobor szinte életre kel, üzen számunkra. Hogy mit? – ezt mindenki maga érzi, tudja. Akiben cigányvér folyik, az az otthon melegét, a biztonsá-

got, a nyugalmat, a hazatérést, az édesanya simogatását érzi. Nem tudom, hogy a más népekhez tartozók mit éreznek, élnek át, én ezt éreztem.

(A cikket néhai Kocsándly Kuti Vince cigányprímás unokája, néhai Kuti György cigányprímás lánya írta.)

HIMNUSZ a SZŰZ MÁRIÁRÓL

*Téged egék áldanak,
minden kegyek asszonyát,
Mária!*

*Bűnösök kiáltanak
e síralomvölgyön át,
Mária!*

*Halld szavunk, töröld le
könnyünk,
kérd érettünk szent Fiad,
Mária!*

*hogy majd trónjánál pihenjünk
a Te érdemed miatt,
Mária!*

*Ismeretlen
magyarországi szerző*

Santa – Sara – Kali

1. “Sati-Sara-Kali” is a “Hindu & Roma” Goddess with eight arms and this painting is from “Hungary” (Europe).

2. “Sati-Sara-Kali” (She is also known as “Durga”). This painting is from India where the Goddess is shown with “eight-arms” and in each hand she is having a weapon, she is shown here as very furious and killing the devils. She is also known in Indian languages as “Asht-Bhuja -Devi”, “Ast-Bhuja” is Sanskrit word means “eight-arms”, and which in Romani means “Oxto-Baiya” and in Romani this Goddess can be called as “Oxto-Baiyangi-Devalni.

Akava si jek mai-shukar IKON ko jek “Hindu-Romani” Devalni akhardi “KALI”, kon vi si akhardi te pingardi e aver-aver navendar, sar ko:

Akava Devalni “KALI (SATI-SARA-KALI)” si sanzi/sandzi/common “mashkar e “Roma te Hinduende, Te akava si amensa jek mai-baro sebut/praman/proof, ke e Romengi daikiri phuv si INDIA te nai kai jek aver, te lenge e dadore/papore/fore-fathers sas katar e Indiake “Hindu” Sama3-eske/society’s e baria shatar – zatandar /four – castes. Odoleske kai e “ROMA, te HINDU” ziko avdives arakhen e sanze “Devla. te Devalnia, te Kultura”, te “3iba<chiba”, vi-te e purane “Riti-rava3a” /customs and traditions.

Te dikhen tumen Kashmir (INDIA) ko historiija akhardi “Rajtrangni” taro “Kalhan”, vi te jek pustik akhardi “Sati-Sara” taro Prof Dr Ved Ghai, e Sanskrit Departmenteski baro-shiro, Jammu University (INDIA).

Te akava si but but dukhavno, kai e kuchh/nesave/a-few e lovenge te peske navenge sharipeneske boxale “Roma, vi-te e Gaze” aven sar jek, te keren exploitacija ko e “Roma te Romani” 3ibake/chibake navengo, vash penge personalalne Suvarthikane[Sanskrit]/selfish intrestende. Te von zanles xoxaven, te diliaren, te bangaren, te keren but but konfuzija andre Romani “Historijate, vi-te Romani chibate”, te von pal-pale xoxaven, te keren e xoxavne “Hypothesis”. Te adasar von diliaren amen sareng, phadjnes/particularani e churore Romenge, te pheren xinde luve ande peski poski, vi-te sharen peske chuche navenge. Te pale sa kai von zan, te kote von dikhaven pes bari-kanes, ke nikonik si Gudivar sar lende.

Akaleske trubul amen e sare “Roma te Gaze” manushenge, ke len sama pal pes-te akale e benge dikhamne/fake, te diliarne Ruva skolarendar. Te ame mushai-te pharas lenge e zungale muijenge mask-enge, te ka keras len nango-nangoro mashkar sa e phuveske manushende.

Ko agor me mukav tume sa e Romenge e KALI Devalnisa!!!

1. “SATI – SARA”, (Indian Hindus & Roma/Cigana).
2. “SINTI – SARA”, (Roma/Cigana).
3. “SANTA – SARA”, (Roma/Cigana).
4. “KALI – SARA”, (Hindus & Roma).
5. “SATI – SARA – KALI”, (Hindus & Roma).
6. “SANTA – SARA – KLARA”, (Roma/Cigana).
7. “SANTA – SARA – KALI”, (Roma & Hinuds).
8. “KALI”, (Hindus & Roma).
9. “DURGA”, (Hindus).
10. “PARVATI”, (Hindus), teetc.

UPRE – ROMA!!!

Te referenciake tume dikhen tumen Kashmir, INDIA-aki purani 11-to she-

lavdiaki/century Historija akhardi “Rajtrangni” kataro “Kalhna”, vi te jek aver pustik akhardi “Sati – Sara” kataro Prof. Dr. Ved Ghai,

e Sanskrit Departmenteski baro-shiro, Jammu University (INDIA). Te vash teri informaciake me kerdem andre mere akava artikleste.

English text

This is a beautiful ICON of an „Hindu-Romani” Goddess called „KALI” who is also known by various other names such as:

1. “SATI – SARA”, (Indian Hindus & Roma/Cigana).
2. “SINTI – SARA”, (Roma/Cigana).
3. “SANTA – SARA”, (Roma/Cigana).
4. “KALI – SARA”, (Hindus & Roma).
5. “SATI – SARA – KALI”, (Hindus & Roma).
6. “SANTA – SARA – KLARA”, (Roma/Cigana).
7. “SANTA – SARA – KALI”, (Roma & Hinuds).
8. “KALI”, (Hindus & Roma).
9. “DURGA”, (Hindus).
10. “PARVATI”, (Hindus), te.....etc.

This common Goddess „KALI” between „Roma & Hindus” is a very strong proof with us that Roma’s mother country is INDIA and their fore-fathers belonged to all the four main sections of the Indian „Hindu” society. That is why the „ROMA and HINDUS” still have the common “ Gods & Goddesses, language, Culture, customs and old traditions”.

For this you can refer “Rajtrangni” by Kalhan the 11th century history of Kashmir (INDIA) andalso “Sati-Sara” a book written by prof Dr Ved Ghai, Head of the Sanskrit Dept in Jammu University (India).

It is really very sad that some selfish Romaand non-Roma/Gaje people are exploiting the name of „Roma & Romani „ for their

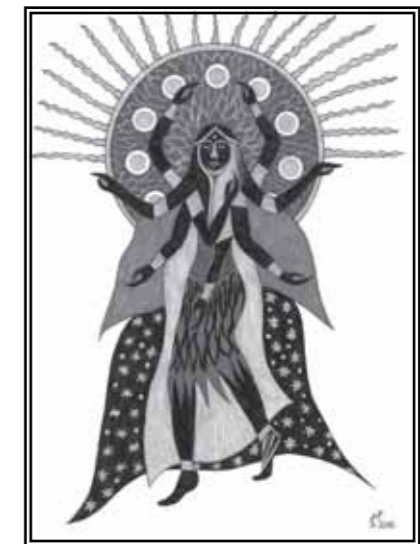
personal selfish intrests for making quick money and self praise and propaganda and thus they have knowingly created lot of confusion in the Romani „History & Language” by telling repeated lies and concocting false hypothesis to malign the Roma people.

Therefore it is very important for all the good Roma and Gaje people to beware of such fake scholars and remove their masks from their ugly faces.

In the end I leave you Roma people in care of Goddess KALI!!!

With Best Wishes!!!

For reference you can see the 11-th century old History book of Kashmir (INDIA) called “Rajtrangni” by Kalhan and also in a book called “Sati-Sara” written by prof Dr Ved Ghai, Head of the Sanskrit Dept in Jammu University (India).

Pató Selam grafikája

Falevel

Csend van, a szél se füttyül,
a vörösfenyő magányosan, némán áll,
esőt, havat kíván. –
Vijjog a héjamadár egy göcsörtös,
tűleveles ágon.

Faggatom a héját, a fekete csókát,
a gyászkabátos égő gyertyaszálat,
s a kertek átlótt tenyerű falevelét.
– Mindhiába.

Jégcsap

A cigány asszony nagyon félt a haláltól.
Egész életében arra gyűjtötte, kuporgatta
a kis pénzceskékét, hogy ha meghal, legyen ko-
porsója. Meg is vette még életében. Fedelét gon-
dosan feltette a pallásra, de amit koldult, azt a
konyhában hagyott koporsó aljába rejtette, oda
gyűjtötte. Volt abban alma, szilva, körte, kenyér,
kolbász, zsír. Halálakor a férje kirámolta a ko-
porsó alját, kitisztította, s abba fektette asszo-
nyát, ahogy felöltöztette, majd feltette rá a szem-
fedőt, amelyet a padlásról nagy nehezen lecipelt.
Aztán meg szólt a lovas fogatnak, átölelve fel-
emelte Szent Mihály lovára a koporsót, s egyma-
ga, hegedűszóra kísérte el feleségét utolsó útjára.
– Szépek ezek a hófehérben gyászoló téli fenyők!
Madár gubbaszt rajtuk, sírnak alattuk a tövig
égett gyertyák. Mindenszentekkor az összes őse-
imnek gyújtok gyertyát, mécesest, sírjukra illatos
krizantémot teszek. A temető megnyugtat, mint
a nyugodt szív a testet. A bánat megrág, mint
könnyű temetői tobozokat a percegő szű. Az erdő
havas fáinak ágain jégcsap lóg, mint apám arcán
a bajusz. A sebesen szálló madárka csőrével le-
töri a jégcsapot, lehull a hóba, nyomában megül
egy másik madár, a halál.

Utcazenész
Karácsonykor

üres kondér ez az ország
fejre állt harang lábunknál kalap
kucorog alatt s a néma lant
suttog ma csak pirul orcád

mint régen szolgáló régi szolgálak
nagy ház előtt hajlong kaland
európa-ház nyilam s botond
buzogánya kell hovatovább

leráztunk egy bizáncot láncról
adóért vennék ősi sarcon

a gazdag kit bántanak bolhák
lenyúzott hét bőrt prémet frankot
tartják markukat tengeren inneni frankok
bankok tenger-kalózik szavunkat fojtják

*
herceg ki léssen megszüendő
tenéked is szűk pólya-esztendő
jut felhős egek alatt étel-illat
se kalács se lángos se hal se csillag

Kotaszek Hedvig grafikája

Leghidegebb éj

... kilométerekre váltott napok,
éjjelek: szétpereg rég körülöttem
s bennem, testem fáj: érzem, még vagyok.

S hagyok: igényeim osztottam öttel:
alapvető alatti alapon.

Kalapom kong, akár csontozatom,
ha eső és vihar veri, vagy köddel

a bor s a por a széllel, mit fölka-
vart. Felemelem arcom s tartom markom,
vagy fordítva? fázón húzom harcom
mindig ugyanúgy és mindig ugyanazt;

cseng csepp élet s félek; jóakaróm
több ma nem lesz, kész! Egy barátom maradt:
a hold – fehér fénye a takaróm...

Rácz Lajos

Ébredés

Ajkadon mosolyívet hajlít a fény,
arannyal futtatott álmok csillognak szemedben.
Briliáns hangú kakas ébreszti a hajnalt.
Díszes ruhában fészeng a csönd.
Ünnepi igyekezettel kávé sístereg,
ma ágyba hozod a reggelit az asszonyi
báj hópehely-könnyű lépteivel.
Ablakra karcolt jégvirág-nevetéssel
üdvözöljük a patyolat-ingű tájat -,
mint nagykucsmás pásztorok
pipáznak kémények
Lehet-szavakból gyúrt hógolyókkal
dobáljuk egymást,
mert tréfára kaphatók vagyunk; –
az idej tél úgyis kemény:
hideg szelek kaszájával
aratja jókedvünket.

Csoda

Én látom őt – és ő lát engem
valami tükörszerelenben
én benne – ő bennem ragyog
egyedül és ketten vagyok.

Kányádi Sándor

Téli alkony

Nyírfák közé zuhant a nap.
Vereslik a nyírfa kérge.
Szájuk szélét nyalogató
farkasok gyűlnek a vérre.

Szűggyel törik a nagy havat,
árnyaik a völgybe vesznek:
borzongató
arabeszkek.

Szűkölnék és vonyítanak,
s egymás irhájának esve,
széttépik a vérző napot:
üvöltve száll le az este.

Kések

Kések villognak bennem.
Markolnám, dobnám, döfném
egyszerre valamennyit.

Gondosan kiválasztom a
legélesebbet – és
szelíden
kenyeret kanyarítok a
fiamnak.

Motiválhatók-e a cigány gyerekek

(részlet)

... Axiómaként kezelhetjük, ha a gyermek nem kapja meg az elemi biztonság igényét ki-elégítő törődésmennyiséget és törődésminőséget, akkor se készítésre, se ösztönzésre nincsen esélye a pedagógusnak. (A gyermekek óra alatt elbambulnak, elábrándoznak, dekoncentráltak, érdektelenek.) A cigány kisebbségi sorban élő gyermekek bizonyos értelemben – többségük az általuk működtetni nem tudott demokratikus intézmények és ellenséges gazdasági viszonyok között élő hontalanok. (Természetesen nem az anyaország hiányára gondolok esetükben, hanem hazájuk szociális és intézményi berendezkedésére.) A megoldáshoz hozzájárul, ha a problémát kettős vágányra tereljük. Motiválni, ösztönözni két párhuzamos úton lehet és kell. Az egyik a falakon belüli multikulturalizmus (a cigány gyermekek által megjelenített kultúra meg- és elismerése), a pedagógiai többlet-támogatás, a pozitív diszkrimináció. A másik a kontaktus felvétele a közösséggel (családdal, nagycsaláddal, nemzetséggel). A kettős vágány egyfelé vezet. Ha felnőtt életre nevelünk, először is el kell fogadnunk (amennyiben az összes véletlen szerencsésen a

kezünkre játszik) azt a kényelmes, ám roppant felelősségteljes tény, hogy a kisgyermek először a szülői példát követi, aztán az iskolait, végül a társadalmat. A fejlődő pszichikum védtelen a szociális befolyásolás három színterével szemben (Hofstadter): mégpedig a propagandával, a reklámmal, az oktatással szemben. Ezen kívül pedig bennünk vannak alapvető mechanizmusok: az utánczás, az azonosulás, az interiorizáció, vagy internalizáció.

Egy tárgyat alakíthatok úgy, ahogy akarok: faraghatok botot, építhetek házat, főzhetek halászlét. Az embert azonban nem szabad ilyen értelemben alakítanom, habár technikai értelemben nem lenne akadály. A tanulási motivációt nem szabad úgy értelmezni (szűkíteni), hogy a gyerek motivált legyen például a kémiai fogalmak elsajátítására – vagy az etnikai csoportjától való elszakadásra. Nem hagyhatjuk magára a súlyos helyzetben lévő cigány gyermekeket, de nem is dönthetünk helyettük. Arra kell nevelnünk, hogy ne rohanjon fejjel a falnak, de nem nevelhetjük konformistának, mikor nem tudjuk, mi lesz a norma, mi lesz az érték. Itt és most a legtöbb, amit tehetünk, hogy a

lehető legkevesebbet ártsunk: lássuk be, hogy nem tudjuk a Kant-i szépre, jóra, igazra megtanítani, nem tudunk kezébe adni iránytűt, hogy mindig eligazodjon a térképen. Fel kell keltenünk az érdeklődését, hogy akarja megérteni a világot, benne saját helyzetét, próbálja meg letapogatni a feléje irányuló elvárásokat, azaz építsen magának pszichológiai radart, aztán döntsön az Alkotmány, az ethosz és saját érdekei alapján. Tehát a kérdés is, a válasz is támaszkodik Riesmanre, ami nem csoda egy etnikai problémákkal terhes, a recesszió és a stagfláció között imbolygó országban.

AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS LEHETŐSÉGEI

Mifelénk, Közép-Kelet-Európában (és ez nem kizárólag a viszonylag nagy lélekszámnak tulajdonítható) a cigányság megőrzött valamit abból, ami „nemzeti életnek” nevezhető, ami az egyén számára társadalmi otthon nyújthat. Hiába vetjük szemünket Nyugatra, ott más a helyzet. Itt még van valódi kohéziós erő, és igaz az, hogy van egyetlen, de csak egyetlen cselekvésterület: a cigány lét területe. Ezen

a téren az elérhető eredmények magától a cigányságtól függenek. Azért nem szkepticizmus kételkedéssel elemezni az iskolai sikeresség „magyar” feltételeit, mert a kohézió másik oldalán az a látható fal emelkedik, amelyet a többségi társadalom emel. Rosszak, hibásak, károsak azok a sztereotípiák, amelyek „egyszerű” rasszizmusról, fajgyűlöletről szólnak, sulykolják a reménytelenséget, növelik a feszültséget. A sokszor emlegetett feketéknek az Egyesült Államokban van lehetőségük arra, hogy „kilépjenek”, a zsidóknak minden országban van lehetőségük arra, hogy asszimilálódjanak. A cigányság számára azonban egyik sem megoldás. Hogyan is képzelhetjük, hogy félmillió cigány „kiléphet”, „asszimilálódhat”, vagyis átcsúszhat a határon, amelyet a többség emel, a kisebbség segít építeni? (Lewin 1915)

Az összekényszerített kisebbséget – bár van társadalmi otthonuk, csoporttudatuk, kohéziójuk – külső nyomás segíti továbbra is kisebbségi csoportként élni. Meglehetősen közismert, hogy etnikai kisebbségek esetében beszélhetünk a csoporttagok által választott hovatartozásról, de olyanról is, amelyet a másik (domináns) etnikai csoport jelöl ki, ragaszt rá, címkéz. Bár a demokratikus és humanista felfogás az etnikai

csoportot választott csoportnak tekinti és a hovatartozás kérdését az egyéni döntésre bízva, aligha kétséges, hogy a kétfé-

Rigó József

Homloknál alvad

– *Vérzik a táj vérzik a képzelet nem te vágta meg a kezedet nem én gondolom a halálotat homloknál alvad az alkonyat –*

Újjászületés

– *Gyenge eső arcomon kezemen és frissülő fű a sírok között hinnem kell ez újuló tavaszban hinnem hogy apám visszaköltözött és hogyha ő újra van akkor én a sírásban itt gyerek lehetek a sírok közti bölcsőben fekszem s dobogatom a zsendült füveket –*

le besorolás létezik, némely esetben egymást áthatja, némely esetben pedig egyszerűen az utóbbi válik uralkodóvá. Barth (1969) szerint különösen olyankor jellemző ez, amikor a domináns etnikum számára gazdaságilag-társadalmilag előnyös, ha más csoportokat az uralkodó pozíciókból ki tud zárni.

A cigányság esetében a külső nyomás biztosan erősebb, mint a belső kohéziós erő, ezt

tipikus jegyek mutatják. A cigányság önmagában heterogén (eredetük, anyanyelvük, belső szociális struktúrájuk szerint), politikailag kaotikus (közel 200 érdekképviseleti, kulturális, politikai szervezete van), kapcsolataik gyakran ellenségesek, a csoport mint egész szervezetlen és nagyon gyenge. Ha komolyan kezeljük a definíciós kérdéseket, akkor az etnikai kisebbség fogalmában csak akkor gondolkodhatunk, ha a meghatározások sok-sok eleme közül a közös sorsot emeljük ki.

Ez a közös sors azonban a mai gazdasági, politikai, tömeghangulati körülmények közepette a bűnbakképzésnek, a dzsungel törvényeit tisztelő liberalizmusnak kedvez. (Veszzen a gyenge, győzzön az erősebb!) Ha nem történik semmi, akkor újra írhatjuk a Darwin-i A fajok eredetét, ahol a szociáldarwinizmus fejezetben a fejlődés

egyik szálcútcája lesz a cigányságról szóló néhány bekezdés. Mi hát a teendő? Először tisztán kell látnunk. Három embercsoporttal van dolga cigány gyermekeinknek: a barátokkal együtt kell működni, a semlegesekkel igyekezni kell építeni a kapcsolatokat, de vannak ellenségek is, ott nincs helye párbeszédnek, csak tiltakozásnak. Itt vissza kell utalnom az ábrára: ebben a kontextusban nem létezhet külön kisebbségi törvény,

külön oktatási törvény, külön foglalkoztatási törvény. Mind-egyiket maga alá teperi, elsodorja a képviselői demokráciáról, illetve a gazdaságpolitikáról vallott filozófia. A többi porhintés, szemfényvesztés. Elmúlt az udvarias hallgatás ideje. Arra kell tanítani a cigány gyermekeket, hogy csak akkor várhatnak aktív segítséget barátaiktól, állíthatják a maguk oldalára a semlegeseket, ha önmaguk bátran és elszántan védekeznek, építik civil társadalmukat. Új kockázatot kell vállalniok, s ez a kockázat nagyobb, mint a régi, a „lecigányozás”. Ez nyomasztó lehet a cigány fiatalokra. De tisztességesebb és méltóbb ak-

tívan reagálni az új helyzetre, mint megvárni azt, hogy a legyengébb csoport fizeti meg a többség felemelkedésének árát, ahogyan egykor Afrika, Ázsia népei a Nyugat hitelezői lettek. Ha a cigányság nem ad helyet sem cigány, sem magyar csőcseléknek, akkor cselekszik kulturáltan és felelősségteljesen. A többségnek látnia kell, hogy kritikus helyzetünk miatt szűkség lehet ugyan olcsó munkára, ez azonban veszélyes tévútra vezet. Tévedés azt hinni, hogy az az ember, aki elszánta magát arra, hogy vállalja a rá kimért sorsot, az folyamatos feszültségben, szorongásban, stressz-

helyzetben él, tehát jó talaj az agresszivitás számára. Éppen ellenkezőleg: az szorong, az lesz agresszív, aki nem lát világosan, aki nem tudja, mi a tennivalója. Aki szembenéz a veszéllyel, az élhet derűs légkörben, még akkor is tudja élvezni az életet, ha veszély veszi körül. Csak a bénító félelemtől, szorongástól megszabadulva ösztönözhetőek és bonthatók ki azok a hajtóerők, amelyek a teljesítményképes tudásban is kimutatható hatással lesznek. És egy zárómondat: ha az olvasó átgondolja a fentieket, el tudja-e dönteni, kiről szól, a többségről, vagy a kisebbségről? Rólad és rólam és róla szól a mese...

Fábián György

Egy elfelejtett gyermek

fehér karácsony lenyűgöző
benned lel hajlékra fehér csönd
ahogy fagyöngy –
hirdetted a síkon megjelenik
egy elfelejtett gyermek sír
a vadaskert közepén
sajtóba-illő mértanisággal
süket füleket rejteget
celofán-fal kényes enteriőr
kint és bent családok
állati tépettsége míg be-
tődülünk a táj-múzeumokba
itt szemügyre vehető a
történelem ráncosodása

A hír szárnya

ne add föl az Ígéret Földjét,
ne add föl,
ne add föl a karácsonyt, örömök
hólabda-játékát, talán az ünnep
maga is mintázat, így hát győzködj,
győzködj, ne add föl az
Ígéret Földjét, bármilyen önkény
meg nem másíthatja ezt a
visszacsöppenő szeretetpróbát,
különködés nélkül, hangzatok
nélkül győzködj, hisz
oly közeli már a
túlevelűek fegyverténye,
győzködj,
ne add föl az Ígéret Földjét,
ne add föl, mint hazájától
elválasztott menekült, kiben
ott lobog, ott él mindvégig a
hír szárnya.

KÖZÖS ÚT

Orsós Imre

Érints meg

Érints meg-megpihelve,
Mint rongyos ősz széles csodáját,
Nyárnak lopódzó nemes arcú
Árva érett Idő gyermekét

Kiket nem tart a görbe,
Álmaimban lelkem a rend

Úgy éreztem, tagjaimban a porszem
egy szálló lelkek közt
Lapockákra rakott világ,
Mi szorít, nyom determinál

Csak a virág, mi érez,
harmatos téren, konokon.
Az est a véletlen szövedéke

Hallottam valahol a csendet
Viszontszeretni,
Láttam a fényanyaölbe
Kívül – belül
Szemeddel, szíveddel ölelni

Mi megriadt karja ölel
Ha nincsen helyem
De mint a gyerek,
ha magára hagy
Ha kitesz szabadon a világ
Mint ruha
másról a boldog szerelemben
Ha szül hol áll,
Enyhít, aláz
Segítsetek!

És sírjatok, ne hallgassátok
Elevenek,
Ha eléri szívem a vihar

Érints meg-megpihelve
Ha a tömegben egy idegen
Szemében rám találsz
Mint egy idegen

KÖZÖS ÚT

Nagy László

Karácsony, fekete glória

Léleknek nem hozol békét
ó busa isteni angyal!
Vér-illatos a karácsonyfa,
– glória –
aggatva iszonyattal.

Foszforos tüzek emléke
perzsel, mint új pokolkör,
forog a város lángrózsában,
– glória –
csillagszóró ha fröcsköl.

Csillagig növő halálfa,
ragyognak vér-zománcos
gömbjeid – szemem fájva zendül
– glória –
a holtak homlokához!

1956. december

Saćip Meho

Cahra

Avdive akate, tajsa avere thaneste
Avdive dikheala tajsa nanetani
Dajekh var tu da dikheala lakri jag thaj lakro thuf
Cahra
Adjahar pendjardi

Ko trin ranika ani jag o kikavi
Pherdo tari hanik pani
ano leste kotar savena ćarja
Ćeravdjol zumava sani

Trujal i jag o ćhavore ćhelen
Ani len grastenge delpe pani
Sa odova i Cahra Romani.

Shukar rromane punre

1.

Anda direktoresqi kancelária e trenurenço bixulavde balenço thaj bare poreca dias o manush saves akharenas trenurenço prastandutno. And-o vast ingarélas bari kuferta p-e savi xramoj “garuvdo sar ko kamel”. O direktori del murtik o fákelo, andre chuvel po thulo naj thaj inkalel cikno lilorro p-e savo xramoj:

“E cirda p-i fiza 222 trebal palem te zhan. Sig thaj bi alavenço. E Diréncia.”

– Sathaj, palem varkas sakati ka keras! – Vrkni e trenurenço prastandutno.

– Ashun tu mo, ni ka tradas sebet zhulo rromane punre, amare manushen te phiren pashal agasave shukar vozuri... Katar o kurko, kana hi i piaca, o cird p-i fiza 222 palem zhal. Sabajle. Sig thaj na alav te ashunav.

2.

Na but métrura e mukhle zahrtime shinendar, and-i umal sadaj e drace thaj e kukrike vazdenavol jekh barakica phalenqi savi ni del pe’ zhulo trujal. Sem ivend kana hi sa parno.

Kodoja cikni baráka andar savi inklel jekh sulundari,

mujel p-o automobilo savesqo nakh and-i chik praxosarde thaj lesqo auspuf dikhlol opre. Cesto thuvi kodoja baráka, pasharaca thaj urat. Thaj gova sásas musaj¹, sostar e deshe bershenqi Kalia trobul pe’ punre te tatarel, save ni xatarel. O Arko, laqo dad, hi le’ nada, maj but katar e panzh bersh, lesqi chajorri jekh dives kaj ka ushtel palem p-e punre. Te trebal palem te sinklöl te phirel. Gova phendas e doktoresqe:

– Te trobul mi chajorri palem ka sinklöl te phirel, sadaj phrala, irisar laqi zor anda laqe shukar punre. Ake len murro punro! Chin, pharrav, ... sadaj mi chej te phirel!

O doktori mangelas te sastarel e terne cheja katar o anglutno dives kana ande la p-i lesqi sinia. O cird savo pekla la but pharo thaj zoralo sasas!

– A shaj li kola cirda te oven maj lokhe? Na sar e tajára, thaj te uran, ama gachi te nashti mrne chejaqe punre phagen! – phenélas o Arko sako pasharata angla o soviqe.

A i Kalia kapaca ucharavelas pe’ punre, thaj astardinos anda vasta o sureti jekhe shukare terne zhuvlaqo, varesave glumicaqo ili foto-modeli, delas pe’ dades elpin. Pe asva² garuvélas

¹ *trebutno. hasili* – and-e autoresqo origináli
² *asvia, asvina*

saven mukhelas p-e laqo kolin te peren, thaj laqe morthaca zhi k-o per resen. Kana laqo buriko resénas, perenas andre sar kana o barr kana perel anda ublosqo kalipe. Thaj azhukerel, a maj palal ashundol e barresqo dab p-o paj. O manus ni o barr, ni o paj ni dikhel, a xatarel kodoja dab. A i Kalia p-o than e dab xatarelas i shudri asvin savi po lokhes anda laqo buriko thavdélas. Thaj shukar sasas laqe, sar kaj varekon p-e punre pekel la a voj asal thaj phenel, na, na dukhal ma’ ...

– So hi, dukhal tu’, mo sumnakaj! – vrkni o Arko thaj del pe changa anglal pi chajorri.

– Na, dad! e, khanch na dukhal ma’, chaches, ni xoxavav ... khanch ... thaj lel te rovel.

– Tehara zhav tar p-e piáca! Kana ka bikinav sa e kajve ka kinav ke vareso.

– Jekh xaljina sar mrne dejaqi ...

O Arko sig ushtel pe punre thaj pe pes cinoj pi stadi. Phares sásas lesqe kana i Kalia, sadaj sa, pe deja p-e mujeste lelas. E vasára, abava, e herdeleza, kurbánura, thaj andar o Del te del vorba, andar e lache manusha thaj bax’ ... Sa hi gova gada dur i Kaliatar. A o Arko sar dad mangélas sa te lachipe te kerel pe’ chejaqe. Te del la anda shkola, aj maj palal p-i fakulteta, thaj laqo

abav jekh dives te dikhel. Sosqe na ...

– Dad! e, hi chachipe kaj kodoja abav kerdan and-o cird? – puchel i Kalia dikhindos p-i rig. A laqo dad, pherdo svastoneca dikhlas la anda jakha.

– Akana dikhav, kaj gova ni andas manqe baro baxtalipe. Soy, mo sumnakaj, o dad te hara xaljina ... thaj kuruvla ka kinel. Manges lole?

A i Kalia dikhelas rigate anda furunava thaj po lokhes khelélas shereca. Laqe jakha sar kaj katar ulavdonas thaj denas and-i jag. Xatarélas sa maj but e jagaqo tatipe thaj zhanelas kaj e kuruvla trobun te aven maskar o lolo, mavis thaj galbeno ... varesavi tati fárba. Varesavi fárba savi ande peste astarélas i jag laqe khura te tatarel thaj pe naja sar ande varakasqo brekh te xatarel... Thaj te prastal umalenca, e khanen te tradel, p-o kasht te inklel, pe cáxra thaj te khelavel la sar grastes, shpagáto te kerel, o chocek te khelel...

Pe’ shukare rromane punrenca ...

Kodoja rat e Kali anda pi kolica suti tar. Sabajle teharin kana zhungadili dikhlas avri. Dikhlas pe’ dades dur sar pe trenosqe shine duravol. Maj xarno drom Arkosqe barakatar zhi ke piáca ingarélas e shinenca. Po lokhes vazdas po vast te kerdas lesqe selami. Vov gova ni dikhlas, sigarélas. E trajstaca p-o dumo pherdi kajve o Arko uhsstavélas p-e kashtutne prágura e shinenqe. Po phiripe sigarelas gada lesqo punro te perel p-o

prágo. Kodoja phiripe sar gili o Arku shirdélas³. Xatarélas le’ p-o gilavipe.

Ni gilabélas pe’ lesqe na kerélas gindo. Gindisarélas savi xalina ka kinel pe’ chejaqe. Ka avel le’ bax’ te malavel gasavi xalina shajvaha sásas uravdi kodoja shukar terni zhuvli p-o sureti savo i Kalia garuvélas. A e kuruvlaca trebala te aven maj xor. Te shaj avélas maj thule kuruvla, savenca i Kalia shaj and-o glibo ushtavel, a laqe punre te na kingon. Te na nasvalol... A shaj avélas parne, kana ka udavipe, shaj pudisa len. Anda lende te khel, i muzika te pharravel te ashundol e tarabuka, e troba savi bashavelo Feat Sejdic ...

Thaj kana lias te ulavdol e shinendar, angle dromeca sadaj e shine te phirel, andar jekh drom xatardas bari dab. Sadaj leste naxhla o cird, bere xalabukaca te skrimaca kaj manglas te achel. E dab sásas zorali, O Arko sásas chudino andar pe gindura, chudino and a kanre pasha-o cird savo maj angle achilas. E kajve chordile trujal, nesave phagile, thaj gova sásas angal so o Arko dikhlal, sa ratvalo!

Palem o cird!

Akana lesqe kajve te phagel! Mangélas te ushtel, eli e dukh anda punre cirdas le’ p-i shudri phuv, lindos lesqi godi.

³ *beginelas* and-e autoresqo origináli (tk. begenmek)

3.

I Kalia azukerel. Panda ka perel i rat. Laqo dad najstalo. Khonik naj.

Pi kolica tradias zhi k-i felastrin te shaj dikhel pe dades kana ka avel.

Na sásas bokhali, ni kamélas khanch te xal. Gada suti tar, ashundinos e Musaremosqe gila. Gada resla o pash rat.

Gadii naxhle maj but divesa, i Kalia azhukerélas thaj e korkorrimaca amala. E svatura anda baráka lie avere chandes te mujin. Darandes dikhlonas. Xatarélas o korkorripe thaj i dar trujal peste. Thaj slutia, mirzindos pe’ kolestar. Kerélas zor vareso lachipe te gindil, vaj o kermo e slutnaqo phirélas trujal la’.

Palal maj but divesa, varekon mardas p-o udar. Thaj o udar putardol a and-o rami mothodenalol jekh doktori and-o parno mantili. Vov das anda tati baráka savi i Kaliaqe, anda kodoja vaxt, maj shudres kerdilas pe’. O doktori das pe’ rigate, thaj i Kalia dikhlas pe’ dades e Arkos sar p-i kolica zhi k-o prago tradel thaj kothe achel.

Na sásas le’ jekh punro.

Pe lesqo than rovélas o chuchipe, gada dukhavdo, saktime chuchipe sar kana varekon pesqo vast chuvel anda Kaliaqe brekh thaj laqo ilo inkalavel. Dikhlas sar laqo dad anda pe’ vast astarel loli xalina thaj parne kuruvla.

I Kalia, palal o baro shantipe po lokhes vakardas: – Dad! e, amen na sam maj but rroma. Laqo dad ni vakardas khanch.

Lentner Csaba: Rendszerváltás és pénzügypolitika

(Könyvajánló)

A tanulmánykötet a magyar piacgazdasági átmenet legfontosabb területeit veszi górcső alá. A privatizációs, agrár-pénzügyi, költségvetési- és monetáris politikai folyamatok átfogó elemzése egy igazán összetett képet fest a tervgazdasági rendszerből az Európai Unióba megérkező magyar gazdaságról. A szerző maga is az elmúlt évtized gyakorlati szakembere, majd később közéleti szerepektől átítatva, de az ezredfordulót követő években azonban az egyetemi katedrán megállapodva elemzi a gazdaságpolitika és a tőle elválaszthatatlan pénzügyi irányítás beavatkozási módszereit és társadalmi hatásait. A könyv – egyúttal a szerző – legfőbb érdeme és erénye a változásra illetve a változtatásra való készség. A kötet írója az elmúlt években végzett kutatásaival bizonyítja, hogy a pénzügypolitika és a magyar európai uniós integráció hajrájában a megszokott elvektől és módszerektől el lehet térni. A szerző tanulmányaiban megfigyelhető, hogy a „közgazdasági kötöttségek”, „harmadik utas” elemek az ezredfordulóra szép lassan feloldódnak, és az új évezred elején egy olyan közgazdász ars poeticája vonatkozik ki, aki képes a „szentnek hitt” közgazdasági jószágokat a maguk „helyi értékén” számba

venni, a köréjük épített „belpolitikai erővonalakat” – a magyar gazdaság fejlődését szem előtt tartva – lebontani, a hozzájuk kötődő mítoszokat tudományos módszerekkel felszámolni. A rendszerváltás időszakában szárnyaira bocsátott fiatal közgazdász szerző tudományos munkásságát elemezve talán ez az időszak volt a „szárnybontogatók időszeke”. Jelentős tudományos eredmények, címek, szakmai ismertség, nagy munkabírás, precíz elemző készség jellemzi Lentner Csaba munkásságát, melynek visszatérő eleme a pénzügyi folyamatok

társadalmi hatásainak elemzése. Akár szimbolikus is lehet a szerző köré vont „szárnybontogató” összkép, hiszen a magyar gazdaság tervgazdasági kötöttségektől elszakadó, mondhatni szárnyaló fejlődését elemzi egy fiatal, pályáján sikeresen előrejutó és „pennáját élesítő” közgazdász. A tanulmánykötet jól használható közgazdász egyetemi hallgatók „államháztartási pénzügytan”, „állami pénzügyek”, „pénzügypolitika” című tantárgyaihoz, de gyakorló szakemberek számára is hasznos információkat tartalmaz.

(Akadémiai Kiadó, 2005)

„Az emberek viszont soha nem érdekesek. – Mit is mond Sophokles az Antigoné-jában? „Nincs az embernél csodálatosabb!” Tehát minden ember csodálatos és nem érdekes!

Aki ember. – Aki úgy él, mint egy embernek élnie kell!

Aki gondolati világában az értelem síkján alkotja meg, hétköznapijai szürkeségében is, eszmei világának gyakorlati megvalósítását. – Mi az ember gyakorlati világának eszmei értelme és fordítva?

A szeretet. –

Tehát az embernek szeretnie kell, támogatni, segíteni, tanítani egymást. – Udvarotokban sok skatulya van egymás mellé ragasztva. –

Minden skatulyában egy kis család. –

Pufók gyermekek, fáradt felnőttek, de otthonosan mozog mindenki. –

Ki-be, Be-ki. – Hát itt aztán van mód arra, hogy az ember gyakorolja emberségét! Hogyan?

Mások problémájának megértésével, megoldásával. Szociális öntudattal, amelyhez elsősorban az ÖNISMERTET szükséges.”

(Radványi György)

Szepesi József

Jóság kínoz

Csak jólelkű rokonok
ne lennének a földön,
nem volna számadásra ok
jótétemény, se kölcsön.
Nem kéne kapni s adni
álbókok ezreit,
egymás szemére dobni
így hát nem volna mit.
Nem fáj a rossz, felvértezett
az ellen rég a sorsom,
azzal gyötörni nem lehet,
mi sért, a jó az folyton.
A jóság kínoz engemet,
a jótól fél a lelkem,
a jóság megöl, eltemet,
a jó az, jaj, kegyetlen.

Rostás-Farkas Tímea

Valami elveszett

Megjártam a tüzek
mámorító édes poklát
Szívemből ott maradt
egy darab
Lelkem azóta vándorol
szerető szívre nem lel
A tavaszi szerelmek lábnyomát
betakarta az őszi avar
Már elfelejtettünk együtt
lélegezni
A hamvadó tűz parazsa alatt
megőszül a remény
Fáj a fény kése
mert kiméletlenül
elválasztja
a feketét a fehértől

Emőd Tamás

Karácsonyi ének

Szánd meg Uram Isten
A sírót, a kérőt,
Adj egy karácsonyfát,
Egy egekig érőt.

Minden túlevelét
Rakd meg ezer jóval:
Mazsolával fánkkal,
Mannával, dióval.

Minden ágabogát
Tetejesen rakd meg,
A kalácsot, kolbászt
Sonkát se tagadd meg.

Aggass pár millió
Öltönykét is rája,
Meg vagy száz magazin
Kis topánt alája.

Aggass valamit rá
Kicsinek és nagynak:
Subát a szegénynek,
Szívet a gazdagnak.

Gyűjtsd alá a Népek
Apraját és nagyját,
Aztán Uram Isten
Rázd meg azt a nagy fát...

Meglepetések faluja Puztadobos

Kalandtúra, mondom, mi-
kor felszállok a Keletiben az IC-
re. Pest–Miskolc között zajló
életünkben, ha kérdik végül is
hol laktok, azt szoktam ugyan
felelni, hogy az IC-n, de ez most
nem a megszokott, a szokásos.
Tovább utazom Nyíregyházaig,
és onnan is tovább Puztado-
bosra.

Egy éve, bevallom, még azt
sem sejtettem, hogy van ilyen
nevű falu hazánk térképén.
„Véletlen”, – és ez a szó, mint
oly gyakran tapasztaljuk, Isten
egyik álneve –, ahogyan meg-
tudtam. Lakik ott ugyanis egy
lengyel lányból, közel negyed-
százada lett magyar asszony.
Elolvasta a Polonia Węgierska
címmű folyóiratban, a Magyaror-
szági Lengyelek Havilapjában
a lengyel nyelvű ismertetését
Az összecsomózott szalag című
könyvemnek. E-mailt küldött
az írás szerzőjének, aki pedig
továbbította azt nekem. Felvált-
va, elektronikus levelezéssel,
és Skype kapcsolattal alakult a
barátságunk. Lelkes segítségem
lett, és nemcsak a fordítások-
ban, hanem mint szülőhazája
földrajzának, történelmének és
egyháztörténelmének is jó ismerője,
remek ötleteivel a hon-
fitársa, a mártír fr. Wojciech To-
polinski kutatásában.

Személyes találkozásunkra
április 22-én a Könyvfesztivá-
lon került sor. Nagy öröm, nagy

meglepetés volt. Akkor ígértem
meg, hogy valamilyen kulturá-
lis rendezvényen viszonzom a
látogatását. Ennek megfelelően
keresett meg azután a könyv-
tárvezető asszony, és került sor
a mostani utazásomra. Megval-
lom, a távolság, a hosszú utazás
sem nagyon lelkesített, meg az
sem, hogy majd vagy hárman
négyen csak lesznek ott, akik
meghallgatnak. De hát az ígéret
szép szó... S ha betartják, nem
marad el annak a jutalma...

A Könyvtárban csak vagy
hat, nyolc ember várakozott. Az
a kedvesség azonban, ahogyan
kezet fogtunk, amikor bemutat-
koztam, és az a csodálkozás, ami
körüli néztemben fogott el, máris
szívmelengető érzéssel töltött el.

A meglepetések csak ezután
kezdődtek. Amikor jött a fel-
szólítás:

– Nem fogunk itt elférni,
menjünk át az iskola ebédlőjé-
be!

Az 1400 lelkes faluból, de
mint utóbb hallottam a kör-
nyékből is jöttek vagy összesen
hetvenen, és hallgatták az elő-
adást. Azután a falu polgármes-
terének hangszerszólója követ-
kezett.

Kis szünet, és mert a rendez-
vényt sokan tekintették a sa-
játjuknak, sor került a sokféle
házi készítésű süteményre, és
a nevezetes kompótra. Utóbbi
már nem egyéni, de a közösség
alkotása. Szabolcsban vagyunk,
terem a sok gyümölcs, amit
okosan kell feldolgozni, hátha
ennek is meg lesz a piaca.

Kérdések, és bizony alapo-
san besötétedett már, mikor a
délután négykor kezdődött ren-
dezvény véget ért.

Közel volt a másnap, mi-
korra nem befejeztük, csak
a legközelebbi alkalomra
eltettük a vacsora melletti
beszélgetés folytatását. Itt
én faggattam őket, akiket
most ismertem meg: a pol-
gármestert, a feleségét, az
iskola igazgatóhelyettesét,
a könyvtárvezető asszonyt.
Persze, mint a hivatásuk
megszállottjai mesélték is,
hogy s mint mennek itt azok
a dolgok, amelyekről az egész
eddig életét városban lelt
ember jobbára csak a tömeg-
kommunikációs eszközökből
tájékozódik.

Vagy úgy van, vagy nem.
Persze amit itt hallok, az is
lehet, vagy úgy, vagy, mert
olyan szép, hát...?

Minden esetre elhatáro-
zom, hogy azt a számtalan
jó ötletet, ami itt elhangzott,
és úgy hallok sok már meg
is valósult, minden lehetősé-
gémmel igyekszem tovább
adni.

Itt a világ végén, haszná-
lom egy szófordulatban, de
a polgármester kijavít: A vég-
gén? Lehet a kezdetén in-
kább?!

Másnap délelőtt belá-
tom: jogos kérdése volt ez.
Gondozott porták sorban
és előttük azok az árkok is...
Milyen gondozottak, nincs a
szélük gazzal benőve, és sa-
ját gyártású betonlapokkal
bélelik most is, hadd érjen
így végig a falun, a közmun-
kások. Nincsenek kevesen,
és a külső szemlélőt meglepi,
hogy milyen összehangoltan

dolgoznak. Nem ácsorog sen-
ki. Csodálkoznék, mert hisz
szoktunk látni lázas semmit
tevéssel elfoglalt közmun-
kásokat, de itt nem csodál-
kozom, mert eszembe jut
az este egyik, lám mennyire
igaz, mondata: Nem járandó-
ság a közmunkabér, nem ala-
nyi jogon jár a fizetés, azért
teljesítményt kell felmutatni.
Fel is mutatják azt az asszo-
nyok is, a férfiak is, mert ez
a kifizetés, és a további alkalmazás feltétele.

Sokféle lehetőség van ami-
be beletanulnak, és azután
igyekeznek jól is végezni.
A mezőgazdasági munkától
seprűkötésen át a szebbnél
szebb kézimunkák készítésé-
ig. A jól végzett munka örö-
me... Elfelejtett élmény...
Újra meg kell szeretetni
az addig segélyen élőkkel a
munkát... A gyermekeiket a
helyüket a munka világában
megtaláló felnőttekké kell
nevelni.

Hosszú út. Rögös út. Kö-
zös út. A kezdetén tartanak.
Hiszem, végig mennek rajta.
Az elvesztegetett utak helyén
járhatóakat kitaposva.

Mert amit itt tesznek
Puztadoboson, és a hasonló
hittel, egymás iránti megér-
téssel és szeretettel együtt
munkálkodó közösségek közös-
ségeiben, arra oda kell figyel-
nünk. Rajtuk múlik, ott dől
el, nemcsak az egyes falvak
sorsa, de az is, hogy édes ha-
zánk jövője hogyan alakul...

(Forrás: Magyar-Hon-Lap)

Most vagy soha

Átszívódni

*egy eleven homokórán:
éppen itt, éppen most van
az a perc,*

*minden születés
szükségképp szoros,
pereg a felismerés: soha perc
nem lesz még ilyen,*

*itt az idő,
terjed észrevétlen,
– nedvesség a falban –,
lassan eszméletlenre*

*itatja az épületet,
önkívült összeomlás –
különválik a téglák
és a mestergerendák,*

*külön ablakkeretek
és ajtótokok ideje,
a falakon
ujjnyi széles repedések;*

*semmi sem egyezik, nem is azonos
semmi, inog, kibillen a tető...*

*A sűrű omlás
közepén végre megállsz –*

*kiemelkedsz a romokból,
mint egy látomás,
végre tényleg itt és most vagy,
végre most vagy soha.*

A Boldog Herceg

(Részlet)

Egy oszlop tetején, magasan a város fölött állt a Boldog Herceg szobra. Tétől talpig arany borította, vékony, finom levelekben, két ragyogó zafir volt a szeme, s hatalmas rubin piroslott a kardja markolatán.

Nemhiába csodálta mindenki.

– Legalább olyan szép, mint egy szélkakas – jegyezte meg az egyik városi tanácsos, aki szerette volna, ha híre megy művészi ízlésének –, csak hogy nincs annyi haszna – tette hozzá, nehogy az emberek még azt higgyék, hiányzik belőle a gyakorlati érzék, mert az aztán nem hiányzott.

– Bár olyan lennél, mint a Boldog Herceg! – sóhajtott fel a józan anya, mert kislánya nyafogott, hogy hozza le neki a csillagokat. – A Boldog Hercegnek még álmában sem jut eszébe, hogy nyafogjon valamiért.

– Örülök, hogy akad legalább egy lény a világon, aki tökéletesen boldog – dünnyögte a csalódott férfi, amint a csodálatos szobrot bámulta.

– Olyan, mint egy angyal – mondták az árva gyerekek, amikor kiléptek a székesegyházból ragyogó skarlátvörös kabátban és tisztán, fehér kötényben.

– Honnan tudjátok? – kérdezte a számtantanár. – Sose láttatok angyalt.

– Dehogynem, álmunkban – válaszolták a gyerekek, és a számtantanár összeráncolta a homlokát, és nagyon szigorú arcot vágott, mert nem helyeselte, ha a gyerekek álmodnak.

Egy éjszaka elszállt a város fölött egy kis fecske. Társai már hat hete útnak indultak Egyiptomba, de ő hátramaradt, mert szerelmes volt a legszebb nádszálba. Még a kora

O Baxtalo Kumar

(Kotor)

Pe jekhe xambeski durukh, uches opre o foro, tordyindas le Baxtale Kumareski skulptura. Leske sherestar zhi kaj leske punre somnakaj sharadasles, sane, kovle patrinenca, duj zafirura sas leske jakha, thaj prebaro lolo rubinto ablyilas pe lesko xanro.

Shaj hatyaras, sar chudisardasles sakon.

– Barem kasavo shukar-i, sar jekh bashno, so e balval boldosarel – phendas jekhe forutne undarno, kon kodo kamlasas, te avel shundo lesko artistikano zhanipe –, numa na mol kasavo but –, phendas majdur. Nashtig sar kodo te patyan le manusha, hoj naj ande leste vi praktikano zhanipe, kanak na kodo na faltil andar leste!

– Devla, sar shaj avos kasavi, sar o Baxtalo Kumar! – hundisardas opre jekh trazi dej, ke lako shavoro rudyisardas, hoj te anel tele leske le cherhaja. – Le Baxtale Kumareske inke ande pesko suno na avesas ande leski godyi, hoj te rudyisarel andar variso.

– Losshav, sar si barem jekh zheni pej luma, kon intregones baxtalo-j – mirrisardas o xoxadyindo mursh, sar e somnali skulptura dikhlas.

– Kasavo-j, sar jekh andyelo – phende le gere shavora, kanak avri avile andar e bari khangeri, ande le ablyolinde shkarlat-rangasle lole zubonura thaj ande le uzhe, parne kretinci uravindes.

– Kathar zhanen tumen kado? – pushlaslen la matematikako sityari. – Chikanak chi dikhline tume andyeles!

– Sar te na? Ande amaro suno – angledine le shavora, thaj pe la matematikake sityaresko chikat toja sikadyile, thaj leski musura bares trutni kerdyilas, ke na kamlas, te dikhen sune le shavora.

Jekha ratyasa huradas-tar opre o foro jekh cino rindovano. Kaver rindovanura, kanca ande jekh kethanipe sas, aba angla kado shov kurkenca po dromdine pen kaj Edyiptomo, ba vov pale ashilas, ke kamado sas. E legmajshukar trestija kamlas, kasa inke

tavaszon ismerkedett meg vele, amint egy nagy, sárga pillét kergetett a folyó mentén, és a nádszál karcsú alakja úgy elbűvölte, hogy megállt és megszólította:

– Szeresselek? – kérdezte a fecske, mert kedvelte az egyenes beszédet, mire a nádszál mélyen meghajolt. Így aztán a fecske újra meg újra körülrepülte a nádszálakat, a szárnya meg-megérintette és ezüstösen fodrozta a vizet. Ez volt a vallomása, és így udvarolt egész nyáron át.

– Micsoda nevetséges kapcsolat – csivitelte a többi fecske –, nincs a menyasszonynak pénze, és túlságos sok a rokona. – És csakugyan, a folyót színtel elborította a nád. Azután beköszöntött az ősz, és a fecskék elrepültek. Távozásuk után a kis fecske nagyon egyedül maradt, és unni kezdte kedvesét.

– Örökké csak hallgat – mondta –, és félek, hogy ingatag természet, mert szüntelenül kacérkodik a széllal. – És valóban, a nádszál a legkisebb szélre is a lehető legkecsesebben hajladozott. – Elismerem ugyan, hogy otthon ülő teremtés – folytatta a fecske –, én viszont szeretek utazni, szeressen hát utazni a feleségem is! – Eljössz-e velem? – kérdezte végül a nádszálattól; de az csak a fejét rázta, annyira ragaszkodott az otthonához. – Hitegetté csak! – kiáltotta a fecske. – Indulok a piramisokhoz. Isten veled! – És elrepült.

Szállt, szállt egész nap, és estére megérkezett a városba.

– Hol töltszem az éjszakát? – kérdezte. – Remélem, felkészültek a fogadásomra.

Ekkor megpillantotta a szobrot az oszlop tetején.

kaj la primavarako shird phinzhardas, kanak jekh bara, galbena paparuga nakhadas pe la dorijaki dolma. La trestijaki sani forma kade vrazhisardasles, trubundas te tordyol thaj vorba te del la:

– Te kamav tut? – pushlas o rindovano, ke kamelas e vorta vorba. Pe kado e trestija xornes bandyilas. Kade o rindovano palesh thaj palesh krujal angalisardas e trestija, peske phakenca reslas thaj kheladas o ruplo paji. Kadalesa mothilas peske hatyarimata, kade sikadas avri lesko kamipe la trestijake po sorro milaj perdal.

– Soski-j e kasavi relacija! – bashiline kaver rindovanura –, naj love la piramnyake, thaj si la prebut nyamura! – Thaj chaches, e dorija perdyi sas trestijenca. Apol avilas e tomna, thaj le rindovanura huradine-tar. Pala kodo, hoj geline-tar, o cino rindovano zurales korkoro ashilas, thaj kezdisardas te rucil peska piramnya.

– Ande sa vaxt pachasli-j, – phendas –, thaj darav, shaj unshtabili karakter, ke sakokanak khelel la balvalasa. – Thaj sarbaripes, e trestija vi kathar le majtikni balval shukares bandyilas. – Chaches, zhanav, hoj voj khere beshindi zheni,

– phendas majdur o rindovano –, ba me kamav te drominav, trubul te kamel te drominel vi muri romnyi! – Phen: aves-tar manca? – pushlas palunes la trastijatar, ba kodi numa lako shero kinilas, kade kamlas pesko than, kaj trajilas. – Xoxadanman! – cipisardas o rindovano. – Zhav kaj le piramishura! Ash Devlesa! – Thaj huradas-tar.

Huradas, huradas, sorro dyes, thaj ratyasa reslas ando foro.

– Kaj te avav ratyasa? – pushlas. – Sperisarav, azhukarenman.

Thaj ande kado momento las sama e skulptura, pe le xambeski durukh.

– Kathe ratyarav – cipisardas opre –, somnalo-j kado than, vi frisho ajero phirel! – Thaj tele ura-

– Itt fogok megszállni – kiáltott fel –, pompás ez a hely, járja a friss levegő is! – És leereszkedett, egyenesen a Boldog Herceg lába elé. – Arany a hálószobám – mondta magának halkán, amint körülpillantott, és aludni készült; de alig dugta a fejcskáját a szárnya alá, rápottyant egy nagy vízcsepp. – Milyen különös! – kiáltott fel. – Egyetlen felhő sincs az égen, tisztán ragyognak a csillagok, és mégis esik. Bizony szörnyű az éghajlat itt Észak-Európában. A nádszál ugyan szeret-e az esőt, de csak pusztá önzésből.

Akkor ismét ráhullott egy csepp.

– Mi haszna van egy ilyen szobornak, ha még az esőtől sem véd meg? – kérdezte. – Keresnem kell egy jó, fedeles kéményt. – És elhatározta, hogy továbbsszál.

De mielőtt szétnyitotta volna szárnyait, ráhullott a harmadik csepp. Ekkor felnézett és látta – de jaj, mit is látott?

A Boldog Herceg szeme könnyben úszott, és a könnyek végigcsorogtak aranyorcáján. És a holdfényben olyan gyönyörű volt az arca, hogy a kis fecskét elöntötte a szájalom.

– Ki vagy te? – kérdezte.

– Én vagyok a Boldog Herceg.

– Miért sírsz akkor? – kérdezte a fecske. – Teljesen átáztattak a könnyeid.

– Míg éltem, és emberi szívem volt – felelte a szobor –, azt se tudtam, mi a könny, mert a Gondtalanság Palotájában laktam, ahova nem léphet be a Szomorúság. Nappal a kertben játszottam társaimmal, este pedig a Nagy Teremben én nyitottam meg a táncot. A kertet magas fal vette körül, de nekem eszembe se jutott megkérdezni, hogy mi van a falon túl, olyan szép volt odabent minden. Az udvaroncaim Boldog Hercegnek neveztek, és én csakugyan boldog voltam, ha a gyönyör boldogság. Így éltem, és így haltam meg. És most, hogy holt vagyok, ide állítottak, olyan magasra, hogy látnom kell a város minden szörnyűségét és nyomorúságát, és bár a szívem ólomból van, mást sem csinállok, csak sírok. (...)

das, vortakes angla le Baxtale Kumareske punre. – Somnakuni-j muri sovipeski-livni – phendas peske kalmes, sar krujal dikhlas thaj kamlas te sovel. Ba daba garadas pesko shero tela peski phak, pe leste perdas jekh bare pajeski pittya. – Sosko bisiklo-j! – cipisardas opre. – Naj jekhutno cherhaj naj po cheri, uzhes ablyon le cherhaja, vatunchi brishindel. Sarbaripes pogani vrama si andej Utarig-Europa. Chaches, e trastija kamlas o brishind, ba numa anda kodo, ke pes kamlas lashipe.

Atunchi palesh pe leste perdas jekh pittya.

– So mol jekh kasavi skulptura, te na ferilman andar o brishind? – pushlas. – Trubusarav te rodav jekh lasho horno, soske si durukh! – Thaj kade gin-disardas, hoj majdur hurala.

Ba angla kodo, hoj avri puterdasas penge phaka, pe leste perdas vi e trinti pittya. Atunchi opre dikhlas –, ba jaj! So dikhlas?

Le Baxtale Kumareske jakha asvenca sas pherde, thaj le asva shordyile tele pe leski somnakuni musura. Thaj ande le shonitosko nuro kasavo somnalo sas leski musura, hoj le cine rindovanes baro sunujipe astardyilas-tar.

– Kon san tu? – pushlas.

– Me som o Baxtalo Kumar.

– Atunchi sostar roves? – pushlasles o rindovano. – Intregones kindyardineman tyire asva.

– Kanak inke trajisardom, thaj manushikano jilo sas man, – angledas e skulptura –, chi kodo chi zhanglom, so-j e asvin, ke ande le Bi-gindeski Dyiz beshlom, kaj andre nashtig te ushtyadas e Briga. Dyesenca andej bar kheldomman mure amalenca, thaj ratyenca, andej Bari Sala me kezdisardom o khelipe. Kurjal e bar ucho zido sas, ba man chikanak na avilas ande muri godyi te pushav kodo, so si pala o zido, kasave shukara sas sakofele andre. Mure manusha kade bushilineman: o Baxtalo Kumar, thaj me chaches baxtalo somas, te si la lumaki voja e bax. Kade trajisardom thaj kade merdom. Thaj akanak, sar mulo som, kathe tordyardineman, pe kasavo ucho than, kathar trubusarav te dikhav le foroske sa bibaxt thaj chorripe, thaj chaches, muro jilo aba numa archichuno-j, nashtig kaver te kerav, numa rovat. (...)

(*Boldasles: Selam Pató*)

Albert Ernőnek még sok a dolga

(Nyolcvan esztendő tapasztalatával)

Albert Ernő a Közös út – Kethano Drom egyik legrégebbi munkatársa, Baráti Körünk alapító tagja idén töltötte be 80. életévét.

A kezdetektől részt vett a Cigány Tudományos és Művészeti Társaság munkájában, úgyszólván mint nemzetközi tudományos tanácskozásaink nagysikerű előadója.

Gazdag munkásságának értékes része a cigány folklór és a népballadák kutatása.

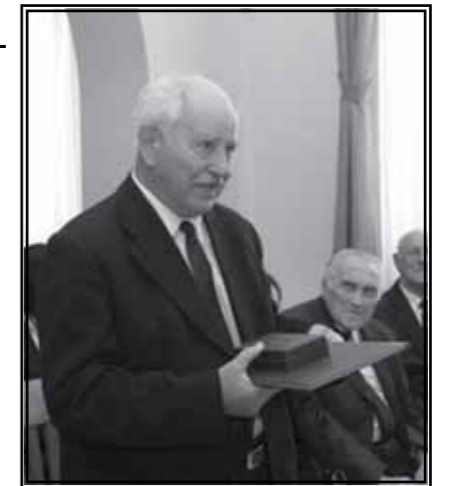
– A Magyar Érdemrend Tisztikeresztjével augusztus 20. alkalmából kitüntetett Albert Ernő, Pro Urbe-díjas nyugalmazott tanár, iskolaigazgató, néprajzkutató és -gyűjtő, történelmi író, egyszemélyes könyvkiadó, szenvedélyes hor-gász. A dolgozóasztala fölötti falon két portré vonja magára a tekintetet: Kriza János és Benedek Elek.

– Mind a kettőjükhez kötődöm. Amióta bővebben megismertem Kriza János és Benedek Elek életművét, azóta kerestem, hogy valami ahhoz hasonlót készítssek, amit ők értékes hagyományként az utókorra testáltak. Kriza Jánoshoz különösen azért, mert balladákat, népdalokat, a népköltészet szinte minden műfaját megörökítette a Vad-rózsákban, és én is elsősorban a balladákhöz ragaszkodtam. Az első ráhatást kisgyermekként egy verstől kaptam, amiről nem is tudtam, hogy ballada. Nagyon

szép volt, meghatott, és elkezdtem könnyezni. Ez volt a Budai Ilona. Tragikus megszépülése, keserve az életnek szülte a balladákat.

– Az elemi iskolát szülőfalujában végezte, a háború után a csíkszeredai gimnáziumba került.

– Az iskolában figyeltek a népköltészetre, népi táncokat tanítottak, és ott megint láttam néhány balladafeldolgozást. A Kőműves Kelemen nagyon szépen adta elő a diákság, aztán idő teltével már a táncsoportnak egyik szervezője lettem. A halálra táncoltatott lány ballada nyomán egyik tanárunk készített táncjátékot számunkra, ez is nagyon hatásos történet, később a 110 éves ünnepek során a Székely Mikó Kollégium kultúrcsoportja is nagy sikerrel mutatta be. A tanítóképzősök nagyon gyakran szerepeltek a városi Vigadóban, végigtáncolták és -énekel-

Albert Levente felvétele

ték a Jöjjön haza édesanyám, A rossz feleség, Sírdogáló János balladát. Egy-egy ballada csupa tömörített vidámság, de olyan éles ellentétekre épül, hogy azt végiggondolni nem tudta az ember, csak érezte, hogy ebben valami rendkívüli dolog van.

Az egyetemen ismét a balladára irányult a figyelmem. Faragó József volt a tanárunk, de akkorra már a néprajszak megszűnt az egyetemi tanításban, két félév népköltészetet tanultunk csupán.

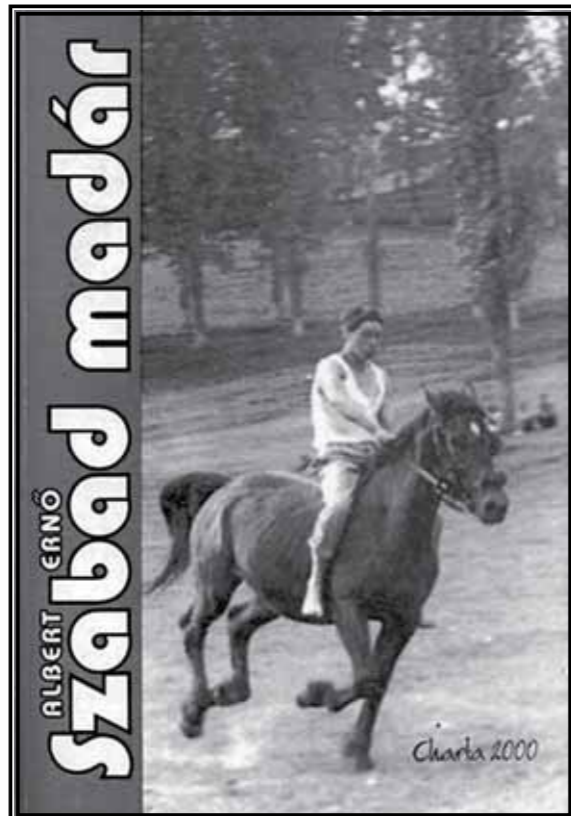
Később, néhány évtizeden át kerestem a klasszikus balladákat. Ahol egyszer megfordultam, mindenütt érdeklődtem ezek felől. Ditróban például véletlenül talákoztam egy kilencvenhét éves asszonnyal, Ádám Jovákimmé Kurkó Juliannával, akitől az Édesanyám sok szép szava (1989) kötetben közöltem gyűjtöttem. Nála is bebizonyosodott, hogy kétszer egymás után nem éneklünk ugyanazzal a szavakkal, még a dallamon is változtat, az emlékezetében megvan a történet, de öröklé váltogat valamit rajta.

SZERENCSÉS HELYRE SZÜLETTEM

– Édesapámék kilencen voltak testvérek, tizenketten születtek, kilenc felnőtt. A családban szívósan őrizték a hagyományokat, a szokásokat, a rokoni ragaszkodást, gyermekként ebben éltem. Nagypám halálakor ötvenkét unoka és dédunoka volt, az iskolában hárman is voltunk egy-egy osztályban unokatestvérek.

Ahogy végeztem a középiskolában, Vajnovszki Kázmér, aki csíkszeredai tudósítója volt a Bukarestben megjelenő Magyar Szónak, tudomást szerzett arról, hogy írogattam, hívott, elvitt anyaggyűjtésre, hozzánk is eljött, hogy menjek újságírónak. Nekem ez nagyon tetszett, hát én ilyen nagy fiú lettem, hogy egy komoly újságíró biztat. Édesanyámék és a rokonság nem voltak olyan nagyon jó anyagi helyzetben, ezért arra gondoltam, érettsé-
ségizem, munkába állok, azzal pénzt keresek, újságíró leszek. Felvételi cikket kellett írni, elküldtem, táviratoztak, induljak. Anyám nem akart semmiképpen újságírónak engedni, ő azt nem tartotta sokra. Négy elemije volt, de fontosnak tartotta, hogy a fia tanuljon egyetemen. Én mégis elbúcsúztam otthonról, bementem Csíkszeredába, hogy az éjjeli gyorssal indulok Bukarestbe. Bátyám írt egy le-

velet, hogy mégis jobb lenne, ha egyetemre mennék, de én ezt már nem kaptam meg. Ahogy anyám kézbe vette a levelet, el akarta juttatni nekem, de a vonat már nem jött aznap Szereda felé, s félt attól, hogy mégis elmegyek Bukarestbe, ezért elindult gyalog húsz kilométert. Azt sem tudta, hol vagyok a városban, sétált, s egyszer csak találoztunk.

Ő mind mondta, fiam, gyere vissza, menjünk haza, menjél egyetemre, én pedig makacskodtam, nem megyek, hisz várnak Bukarestben. Megegyeztünk, kikísérem a vonathoz, ő indul haza, és én egy óra múlva a gyorsvonatra ülök. Csak sírt, nem hagyhattam ott, a vonatot elindult, és én is azzal hazamentem. Ha akkor édesanyám nem jön utánam, lehet, soha nem végeztem volna egyetemet.

A MIKÓS ÉVEK

Huszonhárom éves korában pártutasításra lett aligazgató a Székely Mikó Kollégiumban és igazgató az esti líceumban. Huszonöt évesen bízzák meg a Mikó igazgatásával, egy év múlva, az ötvenhatosokkal szimpatizáló diákok koszorúzása miatt leváltják, elhelyezik. 1960-ban újból kinevezik a Mikó igazgatójának, ezt a tisztséget viseli 1976-ig. Ma úgy véli, „életem nagy baklövése volt, hogy igazgató lettem”.

Szeretett tanítani, újítani. Bevezette a házi dolgozatokat, előbb irodalmi témákat javasolt diákjainak, később Faragó József biztatására indítványozta, hogy gyűjtsünk (jómagam is tanítványa voltam) balladákat a vakációban, majd ezt kiterjesztette az egész iskolára. Így gyűlt össze háromezer ballada és balladaválogatás, ebből 425-öt közölt a Háromszéki népballadák (1973)

kötetben.

Albert Ernő szerkesztett irodalmi szöveggyűjteményt, közzétett kántálókat, betlehemes játékokat, lejegyzett népi életrajzot, foglalkozott cigány folklórral, felgyűjtötte Csíkdánfalva népi kultúrájának jelentős szeletét és három kötetben közölte felcsíki falvak adataival együtt. Létrehozta az Albert Kiadót, más szerzők munkáit is felvállalva. (...)

EZT LÁTTAM A FALUBAN

Amikor hitvallásáról kértem, egykori tanárom kissé zavarba jön, mert nem szereti, ha az ilyesmiről nagy szavakkal beszélnek.

– Én gyermekként is azt láttam, hogy szüleim keményen dolgoznak, ha pedig nehézségeik voltak, nem keseredtek bele, hanem a kiutat keresték, és nagyjából meg is találták. De voltak olyan évek is, hogy bizony szorongtunk válság ide-

jén, de tőlük csak azt tanultam, keményen kell dolgozni, s akkor eredményt lehet elérni. És ezt láttam a faluban is.

Hogy jó volt-e, vagy rossz, amit elvégeztem, azt mások tudják megállapítani, de én a jót akartam. Ellenben soha nem törekedtem olcsó népszerűsége-re. Azt is tudtam, hogy nem mindig tetszik a diákoknak, amit követelek, és könnyebb lett volna azt mondani, legyen kedvük szerint, de kamaszkorban minket is kellő szigorral

neveltek Csíkszeredában a gimnáziumban, hát gondoltam, ha nekem csak hasznomra vált, próbálom én is ezt igényelni.

AMEDDIG LEHET, CSINÁLOM

– Sok minden teendőm van még, nem élek én addig, hogy mind el tudjam végezni...Ameddig lehet, csinálom, s aztán azt mondom: Szervussz, világ!

(Forrás:3szek.ro)

Ramashka SV

Romani Yag

- 1
Alavdili Yag, chergen niklisti
Gitara shunlyol, gili bagandyol
Gilaven o roma katar trayos baro
Shunen manusha ilesa kamen
- 2
Zbora phenlyol amari romani
Ande ko ko ilo ko dyunyas achili
Manushen savoren belvel zumavel
Dukhovni energiya ande duma anel
- 3
Bisterdyol allai, kay si opre dyunyas
Sar chavo romano, gili zbagandyuas
Andar binya bersha esi nakhavdo
Dini ada amaro romano
- 4
Katar vizantiya rig purani
Bakh romani, Ukrainate ali
Ki greciya foro Konstantinopol esi
Stolica esas adaya amari
- 5
Perdal e kale diravate alyam
Ko Dnepro, Dunai, ko Dnestro ladlyam
Ladle o roma ande khoripe
Ko russka riga atge achile

- 6
Romane manusha esas but djiyande
Ponyaties lenge sas barvale
Verkate polenas len, manusha allai
Plemya Roma verkate! sas kamli
- 7
Te vastdas e fasa amari romani
Chavale! Polen e zbora minri
Te nadas ke lyuma, tedenpes godi
So plemya Romengi, nanay e lachi
- 8
Tekeras odova, sostar lachol
Deci drom baro, -ko roma kandihyol
Manushenge flyuidya meoven on shuje
O aures lenge meoven barvale
- 9
Raykanipe ande ilo teovel
Blagorodstvo, o chesti
Amen!
- 10
Chavale! Romale! Kon ada napolel
Zborate minryate dechi kanavel
Avdes ili rano ada kanovel
E karma ko tgan lesko trayos kanthel
- 11
Maripe o khurluki menaovel ni kate
Li ko djiyaty riga, ni amende pashe
Amin.

Bizhelyakipe (Sorstalanság)

(részlet)

De legmajinterest-ne manushen dur mandar dikhlom, kaj sas jekhe nasvalesko pato. Kadale nasvales angla mizmeri andas andre o Pjetyka, pe pesko phiko, pala kodi but bunusardas lesa. Dikhlom, vov zurales nasvalo-j, haj vi kodi ashundom, hoj vov ruso si. Ratyine pala kodi but vizitara sas, vi e soba pherdi sas manushenca. But R-betivo sas pe lende, de vi dikhlom kaver betivura, zarasle stadya, phare kalci. Sas le kasave manusha, kon dopash plashtya sas. Kaver manushen sas normalni bal, de pe lenge sheresko mashar sas jekh kerara. Pe lenge zubunura lolo somno sas, kana ame perdal cirdas variso, jekh numero, jekh somno. Pe kaver dumo bari loli krusa sas, ande late thulo lolo ponto sas, sarte tabula avlas, kathe trubul te pushkeden, kana avel e vrama.

Kothe tordyile le vizitara, punrenca chingardine, vorbisardine pachaslos, o jekh tele bandyilas, te kerel lasheske o sherand, o kaver – kade dikhlom – jekh vorba, jekh dikhipa azhukardas le nasvaleskar, pala

kodi dikhlom jekh galbeno dyelo pe jekh cini vrama, varikothar jekh shuri haj jekh kuchi avlas le Pjetykasko zhutipesa, haj chi zhanglom te patyav mure jakhenge, de kathar e sung avri zhanglom, hogy chacho citromo sas so me dikhlom. Pala kodi puterdyilas o vudar, haj me chudisardom zurales, o sastyari avilas sigos, kon ande kasavi vrama inke chi phirdas amende, ande amari soba. Sigo drom dine leske, haj voj pipisardas, dikhakerdas le nasvales, Feri skurtoles, pala kodi gelas-tar, xojarnyiko sas, chi dikhlas pe khonyikaste, chi jekh vorba chi das. Na pa but kodi dikhlom, le vizitara pachasle si. Jekh, kaver kothe gelas kaj o pato, tele bandyilas kaj o nasvalo – pala kodi lokhes len pen haj korkori, dujencia, khinos, bunusardos, kade, sar avile, geline-tar. Le manushen sunusardom, ke dikhlom, lengi esperanta xasajline. Pala kodi pe jekh vrama o Pjetyka oprelas le mules, haj ingerdas les varikaj.

Boldasles: ifj. Rostás-Farkas György

Sarnori vash e iazvinaki paraskuvin

/Gazela del Mercado Matutino/

*Kamav kote, telal I arka Elvira,
te dikkav tut sar nnakes,
savo alav isi tut te janav
tai palal adava te zarovav.*

*Ama, savi luna ko einia
tiri cham bi ratesko achavjas?
Ko kidel teri granka –
mashkar o iv cibcrime floga?
Tai savo karo kaktusiestar
xurgiarel to kristalno-sarchas?*

*Jav sa otte, tlel I arka Elvira,
Te dikkav tut sar nakes,
te piav te iakkendar
tai palal adava te zarovav.*

*Of, te sesiesa sar tu mudares man,
Des li voi-pisht mashkar I paraskuvin!
Of, sar ek lolo karamfili tu san
Mashkar lunge, givale alinndja!
So dur san, kana som ji tute!
So pashe, kana na som ji tute!*

*Jav sa otte, tlelal I arka Elvira,
Te dikkav tut sar nakes,
Palal teri shuk te patinav
tai palal adales te zarovav.*

...
(nakhadasles: Sali Ibrahim)

E Pshalmura

1.

1. Baxtalo o manush so na khandel e nasulen, so na phirel p-o drom e bezexalenca haj na beshel mashkar odola ka den armaja
2. ama so kamel i thami e Devlesqi. K-i thami devlikani beshel lesqi godyi
3. othe beshel lesqo ilo dyivese-ratyasa si te ovbel zoralo sar o rukh pash – i len lesqe patrina nanaj nivar te shukon.
Anda sa e butya arakhle baxtagor,
4. nane ov sar e shela so phurdel i balval
5. o bezexalo telarel o shero angl-o- krisno thaj lazhal o nausol mashkar-e patyivale.
6. o Devel zhanel o drom e lachenqo dyivese-ratyasa del les vast k-o phiripen o Devel zhanel vi e nasulenqo drom so ligarel len ind-i xarr meripnasqi.

11.

1. Tel-i khak e Devlesqi rodav brakhipen thaj phenav mire ogesqe and-i dukh: zha ura sar chiriklo k-i plain Devlesqi othe garavdo kotar-e bilache manusha!
2. E nasul chivde i drun k-o serben mangen te mudaren e uzhe-ilenqeren
3. kanak mudardion sa e pativale zhi k-o jekh so shaj te kerel o manush devlikano?
4. O Devel beshel pe sumnale khangerate bak e lessqi khangeri nanaj p-i phuv amari. Othar opral beshel ta dikjel e manushen dikhen lesqe jakha zhi and-o ilo sarkonesqo.
5. O Devel zumavel e pativalen pe chaven
6. nasulestar ta zorutendadar zhungal lesqo 'gi.
7. opra lende chorel xovli, jaga thaj barra ama o pativalo ka dikhel lesqo muj.

(Boldasles: Marcel Courtiade)

Biblia: Zsoltárok Könyve

1.

- 1 Boldog ember, aki nem indul a gonoszok tanácsa nyomán, aki nem jár a bűnösök útján és nem vegyül a csúfot üzök közé.
- 2 Aki örömét leli Isten törvényében, s parancsairól elmélkedik nappal és éjjel.
- 3 Olyan, mint a víz partjára ültetett fa, amely kellő időben gyümölcsöt terem, és levelei nem hervadnak. Siker koronázza minden tettét.
- 4 Nem így a gonoszok, egyáltalán nem. Pelyvához hasonlók, amelyeket elsodor a szél a földről.
- 5 A bűnösök nem állnak meg az ítéletkor, sem a gonoszok az igazak közösségében.
- 6 Isten ugyanis őrzi az igazak útját, de a gonoszok útja pusztulásba visz.

11. ZSOLTÁR: AZ IGAZ BIZALMA

- 1 (A karvezetőnek – Dávid zsoltára.) Az Úrnál keresek menedéket. Miért mondjátok: „Menekülj a hegyekbe, mint a madár!”?
- 2 Lám, a bűnösök feszítik íjukat, nyilat helyeznek a húrra, hogy az igaz szívűeket a sötétben leterítsék.
- 3 Ha az alapfalak leomlanak, mit tegyen az igaz?
- 4 Az Úr szent hajlékában lakik, az Úr az égben trónol. Szeme látja a világot, pillantása szemügyre veszi az emberek fiait.
- 5 Az Úr megvizsgálja az igazat éppúgy, mint a gonoszt, s aki a gonoszságot kedveli, azt gyűlöli lelke.
- 6 Kénes esőt és égő parazsat hullat a bűnösökre, s perzselő szél lesz kelyhük osztályrésze.
- 7 Mert az Úr igazságos és az igazságot szereti, az igazak látják majd meg arcát.

Válogatás Mózsi Gábor szerkesztő-fotóriporter képeiből

Mózsi Gábor

**„Összefogunk!” c. segélykoncert a hátrányos helyzetű újságírók megsegítésére.
Hat magyar újságíró-szövetség szervezésében.
További információk
a www.osszefogunk.hu weboldalon.**